

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lukiolain, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lukiolakeja, ammatillisesta peruskoulutuksesta annettua lakia, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Lailla muutettaisiin lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan ja vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitämisluvan myöntämistä ja peruuttamista koskevia säännöksiä. Koulutuksen järjestämisluvista ja oppilaitoksen ylläpitämisluvista päättäisi edelleen opetus- ja kulttuuriministeriö. Lakien tultua voimaan, vanho-

jen säännösten perusteella myönnettyjen koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyisi. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaiset ylläpitämisluvat säilyisivät ehdotetun lain mukaisina lupina, mutta ylläpitäjien taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen tutkittaisiin viran puolesta. Esitys liittyy hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Valtioneuvoston vuosille 2011—2016 vahvistaman koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan tällä hallituskaudella alkavat nuorisoikäluokat eli lukioissa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien määrät laskea. Tämä tulee väistämättä näkymään lukiodien ja ammatillista koulutusta antavien koulutuksen järjestäjien vähentymisenä.

Lukioverkko ei ole toistaiseksi juuri muuttunut. Vuonna 2009 tehdyn valtioneuvoston kunta- ja palvelurakennehanketta koskeneen selonteon mukaan kuntaliitokset ovat edistäneet lukioverkon laajempaa tarkastelua, mutta tärkein syy toteutuneisiin lukioverkon muutoksiin on ollut pitkällä aikavälillä tapahtunut opiskelijamäärän pieneneminen. Kuntien kiristynyt taloudellinen tilanne on heikentänyt koulutuksen laatua, ja monessa taloudellisissa vaikeuksissa olevassa kunnassa on suuria haasteita laadukkaan ja tasa-arvoisen lukiokoulutuksen järjestämisessä. Taloudellisten edellytysten tiukkeneminen heijastuu ensisijassa koulutuksen laatutekijöihin, pätevän opetushenkilökunnan saatavuuteen, kursistarjonnan monipuolisuuteen sekä opetuksen tukipalvelujen (opinto-ohjaus, erityisopetus ja opiskelijahuolto) määrään ja tasoon.

Oppilaitosverkon kehittämiseen liittyvät rakenteelliset toimet ovat toisen asteen koulutuksessa ja vapaan sivistystyössä olleet valtakunnallisesti ohjattuja, mutta toimien käytännön toteutus on ollut riippuvainen oppilaitosten ylläpitäjistä. Alueellinen kehitystehtävä on jäänyt epäselväksi osalle koulutuksen järjestäjistä, eikä valtakunnallisen ohjauksen ole arvioitu tukevan riittävästi myöskään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyötä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa on koottu, mutta se on vielä osin hajanainen eikä koulutuksen järjestäjien palvelukyky kaikilta osin vastaa yksilöiden ja työelämän osaamistarpeita. Toisen asteen koulutuksen palvelukykyä vahvistavaa rakenteellista kehittämistä on siksi jatkettava.

Alueellisesti vahvan koulutuksen järjestäjä-rakenteen muodostaminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriöltä nykyistä velvoittavampaa ja läpinäkyvämpää koulutuksen järjestäjiin kohdistuvaa ohjausta. Suositustyyppisellä informaatio-ohjauksella ei ole mahdollista saavuttaa sellaista koulutuksen järjestäjä-rakennetta, joka pystyy tehokkaasti ja taloudellisesti vastaamaan toisen asteen koulutuksen tarpeisiin ja tavoitteisiin.

Toisen asteen koulutuksen keskeinen kansallinen tavoite on tarjota opiskelijoille mahdollisuudet joustaviin ja monipuolisiin koulutusohjelmiin ja edistää kansalaisten tasa-arvoa laadukkaiden koulutuspalvelujen saamisessa.

Hallitus on päättänyt 29 päivänä marraskuuta 2013 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta. Toimeenpanopäätöksen mukaan toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkkoa tiivistetään siten, että vahvojen lukio- ja ammatillisen koulutuksen (perus- ja lisäkoulutus) järjestäjien toimintaedellytyksiä parannetaan ja jatko-opintoihin ja työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen alueellinen saavutettavuus voidaan turvata.

Hallitus on päättänyt 25 päivänä maaliskuuta 2014 rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa. Päätöksen mukaan toisen asteen koulutuksen järjestäjäverkkoa uudistetaan rakenteellisesti. Lisäksi vuodesta 2017 alkaen lopetetaan valtion rahoitus ammatillisen lisäkoulutuksen tutkintoon tai sen osaan johtamattomaan koulutukseen. Edelleen vuosille 2015—2018 annetun julkisen taloudensuunnitelman ja siihen sisältyvän valtionalouden kehyspäätöksen mukaan toisen asteen ammatillisen tutkinnon jo suorittaneet ohjataan pääsääntöisesti näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen säädöksiä muuttamalla.

Pääministeri Alexander Stubbin 24.6.2014 hallituksen ohjelman mukaan ohjelma perustuu pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmaan, rakennepoliittiseen ohjelmaan sekä sen toimeenpanoa ja julkisen talouden sopeuttamista koskeviin linjauksiin. Kataisen hallituksen ohjelma vaalikaudelle 2011—2015 ja sen tavoitteet ovat edelleen voimas-

sa. Rakennepoliittisen ohjelman toteutuminen elokuussa 2013 päätetyllä tavalla varmistetaan aiemmin sovitun mukaisesti kesän 2014 budjettiriihessä tarvittaessa tehtävillä lisäpäätöksillä. Elokussa 2013 sovittu rakennepoliittinen ohjelma sekä julkisen talouden suunnitelma vuosille 2015—2018 ja näitä tarkentavat toimeenpanopäätökset asetetaan loppuvaalikaudella etusijalle hallinnonalojen toiminnassa. Hallituksen ohjelmassa todetaan, että toisen asteen ammatillisen ja yleisivistävän koulutuksen rahoitusta ja rakennetta uudistetaan vuoteen 2017 mennessä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lukiossa oli vuonna 2013 yhteensä 104 238 lukion koko oppimäärää ja ylioppilastutkintoa suorittavaa opiskelijaa. Lukio-koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2014 on 6425,98 euroa opiskelijaa kohden. Valtionosuusrahoituksen kokonaismäärä valtion vuoden 2014 talousarvioissa on 679 077 000 euroa.

Oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa oli vuonna 2013 150 470 843 opiskelijaa. Ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2014 on 10 970,06 euroa opiskelijaa kohden. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvasta oli vuoden 2014 alussa yhteensä 189 järjestäjällä. Pelkästään ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa oli 13 järjestäjällä ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa oli 58 järjestäjällä. Sekä perus- että lisäkoulutuksen järjestämislupa oli 118 koulutuksen järjestäjällä (63 %). Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa oli vuoden 2014 alussa kaikkiaan 131 järjestäjällä ja ammatillisen lisäkoulutuksen lupa 176 järjestäjällä. Kaikista koulutuksen järjestäjistä kuntia oli noin kuusi prosenttia, kuntayhtymiä 19 prosenttia ja yksityisiä noin 75 prosenttia. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvassa lupa järjestää oppisopimuskoulutusta on vuonna 2014 yhteensä 154:llä järjestäjällä. Näistä 71:llä on rahoitettavaa oppisopimustoimintaa. Oppisopimuskoulutusta järjesti kaikista ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjistä yhteensä 81 koulu-

tuksen järjestäjää. Näistä 67:llä on rahoitettavaa oppisopimustoimintaa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien määrä on pienentynyt rakenteellisen kehittämisen toimien tuloksena vuodesta 2006 vuoteen 2014 yhteensä 45:llä. Pienin muutos on tapahtunut yksityisessä järjestäjäkentässä. Kuntien määrä ammatillisen koulutuksen järjestäjänä on pudonnut 27 järjestäjästä 11 järjestäjään ja kuntayhtymien määrä on vähentynyt 58:sta 36:een vuonna 2014.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkko muodostuu kooltaan erityyppisistä koulutuksen järjestäjistä. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjistä (131) yhteensä 76 järjestäjän järjestämisluvan opiskelijamäärä on 500 opiskelijaa tai sen alle. Näistä 43 on alle 100 opiskelijan järjestäjää, lähes kaikki yksityisiä. Koulutuksen järjestäjiä, joiden järjestämisluvan opiskelijamäärä on 2000 tai enemmän on yhteensä 28. Ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamäärästä nämä järjestäjät kattavat noin 74 prosenttia.

Oppilaitosmuotoista ammatillista lisäkoulutusta järjesti vuonna 2014 yhteensä 148 koulutuksen järjestäjää. Näistä volyymiltaan alle 100 opiskelijatyövuoden järjestäjiä oli 92, 100—299 opiskelijatyövuoden järjestäjiä 40 ja 300 tai yli opiskelijatyövuoden järjestäjiä 16. Koulutuksen järjestäjiä, joilla oppisopimusten määrä ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa oli alle 200, oli yhteensä 32 ja niitä, joilla oppisopimusten määrä oli vähintään 500 oli 31.

Oppisopimuskoulutusta järjesti kaikista ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjistä yhteensä 81 koulutuksen järjestäjää. Näistä peruskoulutusta järjesti 67 ja lisäkoulutusta 71.

Ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen kohdennettiin valtionosuusrahoitusta vuonna 2014 kaikkiaan noin 1 946 558 000 euroa. Tästä oppilaitosmuotoiseen ammatilliseen peruskoulutukseen 1 662 915 000 euroa, oppisopimusmuotoiseen peruskoulutukseen 96 016 000 euroa.

Oppilaitosmuotoisessa ammatillisessa lisäkoulutuksessa oli vuonna 2013 rahoituksen perusteena yhteensä 15 840 opiskelijatyövuotta. Valtion rahoituksen kokonaismäärä käyttökustannuksiin valtion vuoden 2014 talousarvioissa on 130 025 000 euroa.

Ammatillisten erikoisoppilaitosten toiminnasta rahoituksen perusteena on vuonna 2014 129 248 lähiopiskelijatyöpäiviä ja 12 968 etäopiskelijatyöpäivää. Opiskelijatyöpäivän yksikköhinta oli 71,68 euroa ja etäopetuksessa 35,84 euroa. Valtion rahoituksen kokonaismäärä vuoden 2014 talousarviossa on 15 879 000 euroa.

Oppisopimuskoulutuksessa oli vuonna 2013 yhteensä 37 606 laskennallista oppisopimuspaikkaa. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta vuonna 2014 on 6 925,78 euroa ja ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa 3 268,70 euroa ja eitutkintotavoitteisessa lisäkoulutuksessa 2 360,73 euroa laskennallista oppisopimuspaikkaa kohden. Valtionosuuden kokonaismäärä vuoden 2014 talousarviossa on 107 493 000 euroa.

Kansanopistojen vuoden 2013 arvioidut toteutuvat vapaan sivistystyön koulutuksen opiskelijaviikot ovat 308 535. Kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen opiskelijoiden bruttomääräksi on arvioitu 124 700. Valtionosuutta kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutukseen on vuoden 2014 valtion talousarviossa myönnetty 48 384 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa käytetty keskimääräinen yksikköhinta on 296,25 euroa opiskelijaviikkoa kohden.

Kansalaisopistojen vuoden 2013 arvioitu opetustuntien kokonaismäärä on ollut yhteensä 2 308 017. Kansalaisopistojen arvioitu vuoden 2013 toteutuma on ollut 100 717 opetustuntia ja opiskelijoiden bruttomääräksi on arvioitu 1 094 000. Keskimääräinen yksikköhinta on ollut 82,60 euroa opetustuntia kohden. Valtionosuutta kansalaisopistojen vapaan sivistystyön koulutukseen on vuoden 2014 valtion talousarviossa myönnetty 90 472 000 euroa.

Arvio opintokeskusten vuoden 2013 toteutuvista vapaan sivistystyön opetustoiminnan opetustunneista on yhteensä 271 611 ja opintokerhotunneista yhteensä 292 774. Opintokeskusten arvioitu vuoden 2013 brutto-opiskelijamäärä on 226 500. Valtionosuutta opintokeskusten opetustoimintaan on valtion vuoden 2014 talousarviossa myönnetty yhteensä 12 704 000 euroa. Määrärahan mitoi-

tuksessa käytetty keskimääräinen yksikköhinta on 106,87 euroa opetustuntia kohden ja 4 euroa opintokerhotuntia kohden.

Kesäyliopistojen vuoden 2013 arvioitu toteutuma on yhteensä 100 717 opetustuntia ja opiskelijoiden bruttomääräksi on arvioitu 51 200 opiskelijaa. Valtionosuutta kesäyliopistojen vapaan sivistystyön koulutukseen on valtion vuoden 2014 talousarviossa myönnetty yhteensä 5 388 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa käytetty keskimääräinen yksikköhinta on 156,24 euroa opetustuntia kohden.

Liikunnan koulutuskeskusten vuoden 2013 toteutuneet vapaan sivistystyön koulutuksen opiskelijavuorokaudet ovat 506 978 ja arvio opiskelijoiden bruttomäärästä on 90 000 opiskelijaa. Valtionosuutta liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön koulutukseen on valtion vuoden 2014 talousarviossa myönnetty yhteensä 18 030 000 euroa. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonnalisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 87,88 euroa opiskelijavuorokautta kohden ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen järjestämislupasääntely perustuu 1 päivänä tammikuuta 1999 voimaan tulleen lukiolakiin (629/1998) ja lukioasetukseen (810/1998). Vaikka suurin osa lukiokoulutuksesta järjestetään kuntien toimesta, sitä ei ole säädetty kunnille lakisääteeksi järjestämisvelvoitteeksi kuten perusopetus, vaan se perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön päättämään järjestämislupaan. Koulutuksen järjestäjä päättää toimintansa organisoimisesta järjestämisluvan puitteissa muun muassa kouluverkosta luvassa mainitun kunnan tai kuntien alueella. Lukiokoulutuksen aloituspaikkoja ei valtakunnallisesti säännellä vaan toimivalta päättää aloituspaikoista ja niiden määristä on koulutuksen järjestäjillä.

Lukiolain 19 §:n mukaan opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluaansa lukioon. Hakijoita tulee kohdella opiskelijavalinnassa yhdenvertaisesti hakijan kotikunnasta riippumatta.

Voimassa olevan lukiolain 3 §:n 1 momentin perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukio-koulutuksen järjestämiseen, mikäli luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Ulkomailla järjestetään suomalaista lukiokoulutusta Espanjassa. Järjestämislupa sisältää oikeuden järjestää myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukio-koulutukseen valmistavaa koulutusta.

Lukiokoulutuksen järjestäjistä 228 on kunta, viisi kuntayhtymää, 36 yksityisiä ja kahdeksalla yliopiston normaalikoululla on oikeus järjestää lukiokoulutusta. Lisäksi Ahvenanmaan maakunta toimii lukiokoulutuksen järjestäjänä. Lukiokoulutuksen järjestäjistä yli kolmasosa on alle 100 opiskelijan suuruisia. Luvassa määrätty mahdollinen erityinen koulutustehtävä on oikeuttanut luvan haltijan poikkeamaan valtioneuvoston voimassa olevasta lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijako koskevasta asetuksesta. Lukiokoulutusta voidaan sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Valtion järjestämää lukiokoulutusta on tällä hetkellä kahdessa valtion kielikoulussa sekä Helsingin Eurooppalaisessa koulussa. Lukiokoulutusta järjestetään lukioidissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjällä on toimivalta päättää oppilaitoksista. Lähtökohtaisesti koulutuksen järjestämislupaa ei tule määrätä erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää koulutusta varten, vaan lukiokoulutuksen järjestämisluvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä päättää. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön, kuten perusopetuslain ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain, soveltamisalaa kuuluvaa koulutusta. Oppilaitoksen nimestä riippumatta lukiokoulutukseen sovelletaan yhtäläisesti ehdotetun lain säännöksiä.

Voimassa olevan lukiolain 4 §:n 1 momentissa säädetään lukiokoulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä. Luvan myöntämisedellytyksenä on koulutuksen tar-

peellisuus ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun ohella, että opettajat täyttävät lukio-opetusta antavilta henkilöiltä edellytetyt opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun muassa lukioon hakeutuvien määrä suhteessa ikäluokan kokoon. Luvan myöntäminen perustuu kaikki edellä mainitut seikat huomioon ottavaan tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Lukiokoulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Koulutuksen järjestäjä ei saa jakaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen.

Voimassa olevan lukiolain 4 §:n 2 momentissa säädetään koulutuksen järjestämisluvan sisällöstä. Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämisluvan, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Koulutuksen järjestämisluvalla tarkoitetaan koulutuksen järjestämistä osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena sekä lukion oppimäärän tai sen osan suorittamista oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa. Lupa voidaan rajata koskemaan vain tiettyä koulutuksen järjestämisluvan esimerkiksi etäopetusta. Luvassa voidaan koulutuksen järjestäjälle määrätä erityinen koulutustehtävä. Erityinen koulutustehtävä voi olla esimerkiksi jonkin oppiaineen tai aineiden erityinen painotus, vieraskielinen opetus tai International Baccalaureate-opetus. Erityisen koulutustehtävän omaa 42 koulutuksen järjestäjää, etenkin suurimmilla kaupungeilla on useita erityisiä koulutustehtäviä. Erityisiä koulutustehtäviä haetaan runsaasti vaikka lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskeva valtioneuvoston asetus (955/2002) mahdollistaa koulutuksen järjestäjille varsin suuren valinnaisuuden opetustarjonnassaan.

Suurin osa luvan omaajista on määrätty järjestämään koulutusta suomeksi. Ruotsinkielellä koulutusta järjestää 31 koulutuksen järjestäjää. Muutamat kaupungit kuten esimerkiksi

Helsinki ja Espoo omaavat järjestämisluvat lukiokoulutukseen myös molemmilla kielillä.

Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin lukiolakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Lainsäädäntö ei anna ministeriölle selkeää toimivaltaa luvan muuttamiseen ministeriön aloitteesta vaan se on tapahtunut koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Lukioasetuksen 14 §:ssä säädetään koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemisaikataulusta.

Lukiolain 19 §:ssä säädetään opiskelijaksi hakeutumisesta. Pykälän 2 momentin mukaan hakumenettelystä tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen säädetään erikseen.

Lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmä koostuu toiminta- ja rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä sekä niiden perusteella annetuista toimintaa ohjaavista säännöksistä ja määräyksistä, kuten lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta, opetussuunnitelman perusteista sekä niiden perusteella laadittavista opetussuunnitelmistä, järjestämislupamenettelystä, koulutuksen arvioinnista sekä muusta tiedolla ohjaamisesta. Järjestämislupa ei ole määrällisen sääntelyn väline ja koulutuksen järjestäjä voi ottaa opiskelijoita vapaasti. Ohjaus tapahtuu pääasiassa rahoitusjärjestelmän kautta.

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön lupaa. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 8 §:ssä säädetään koulutuksen järjestäjistä. Järjestämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle. Koulutusta voidaan ministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Lain 9 §:ssä säädetään koulutuksen järjestämisluvasta. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Ministeriön myöntämässä järjestämisluvassa

määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusalosta, tutkinnoista, opetuskielystä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamäärästä ja erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevia määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei enää täytä luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä (koulutusstarve, ammatilliset ja taloudelliset edellytykset) tai koulutus järjestetään muuten vastoin lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Ammatillisen koulutuksen tarjonnan valtakunnallinen säätely tapahtuu järjestämisluvan kautta tapahtuvalla ohjauksella Järjestämislupasäätelyllä ohjataan koulutuspoliittisesti tärkeiden tavoitteiden toteuttamista. (esimerkiksi ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärien sopeuttaminen ja uudelleen suuntaaminen /nuorisotakuun toteuttaminen.)

Ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmän keskeiset elementit ovat järjestämisluvapamenettelyyn perustuva sääteilyjärjestelmä ja siihen kiinteästi liittyvä rahoitusjärjestelmä. Järjestämisluvasääntelyn ja rahoitusjärjestelmän kautta vaikutetaan koulutustarjonnan suuntaamiseen työelämän eri alojen tarpeiden mukaisesti ja toisaalta turvataan koulutuksen saatavuus maan eri osissa ja molemmissa kieliryhmissä. Koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärä on ammatillisen peruskoulutuksen osalta myös rahoituksen enimmäismäärä. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa opiskelijoita enemmänkin, mutta järjestäjän saama valtionosuusrahoitus ei voi ylittää luvan enimmäismäärää. Koulutuksen järjestäjä päättää toimintansa organisoimisesta ja järjestämisluvan puitteissa koulutuksen suuntaamisesta alueen koulutustarpeen mukaisesti.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen osalta järjestämisluvan opiskelijamääräsäätely, koulutuksen järjestäjien saama ennakollinen ja lopullinen rahoitus sekä valtion talousarvion asianomaisen momentin

määrärahatarpeen valmistelu kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa.

Oppisopimuskoulutuksesta säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa 17 §:ssä. Oppisopimuskoulutuksella tarkoitetaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä ja työsopimussuhteessa järjestettäviä opintoja, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Oppisopimusmuotoista ammatillista peruskoulutusta järjestäjät voivat järjestää kysynnän mukaan ilman määrällistä säätelyä. Oppisopimuksena järjestettävää koulutusta on käytetty pääasiassa aikuisen koulutusmuotona.

Ammatillinen koulutus on pääosin seutukunnallisiin, maakunnallisiin tai valtakunnallisiin tarpeisiin suunnattua ja monelta osin toimialakohtaista. Vuoden 2014 alussa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä (yhteensä 131) 11 on kuntia, 35 kuntayhtymiä ja 84 yksityisiä yhteisöjä tai säätiöitä. Valtio ylläpitää yhtä ammatillista oppilaitosta, Saamelaisalueen koulutuskeskusta. Valtion ammatillisten oppilaitosten ylläpito siirrettiin pääosin 1990-luvulla kunnallisille ja yksityisille ylläpitäjille. Valtion ammatillisten erityisoppilaitosten ylläpito siirrettiin vuoden 2009 alusta lukien yksityisiä ammatillisia erityisoppilaitoksia ylläpitäville koulutuksen järjestäjille.

Taulukko 1

Alla olevassa taulukossa kuvataan koulutuksen järjestäjien kokoa ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärän avulla.

Omistajatyyppi	Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvan vuoden 2016 vuotuinen kokonaisopiskelijamäärä (vuoden 2014 alun järjestäjäkentällä)								
	Järjestämisluvan opiskelijamäärä	alle 100	100 - 500	501 - 1000	1001 - 2500	2501 - 3000	3001 - 4000	4001 - 5000	yli 5000
Kunta		2	1	0	3	0	1	1	2
Kuntayhtymä		0	3	4	14	4	2	3	5
Yksityinen		40	28	10	4	0	2	0	0
Valtio		0	1	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ		42	33	14	21	4	5	4	7

Tällä hetkellä lupa järjestää ammatillista peruskoulutusta ruotsin kielellä on yhteensä kahdeksalla ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ja kahta lukuun ottamatta niillä on lupa myös ammatilliseen lisäkoulutukseen. Osa järjestäjistä on pieniä ja vain yhden koulutusalan järjestäjiä. Kahdella ruotsinkielisellä koulutuksen järjestäjällä on lupa järjestää ammatillista peruskoulutusta useilla koulutusaloillaan myös suomen kielellä. Edellä mainittujen lisäksi kolmella monialaisella perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjällä, joilla opetuskielenä on suomi, on lupa ruotsinkieliseen koulutukseen yhdellä koulutusallalla. Ruotsinkielisestä ammatillisesta koulutuksesta tehdään parhaillaan erillistä selvitystä. Selvitysmiehen lopullinen raportti valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998; aikuiskoulutuslaki) 1 §:n mukaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja, erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta. Muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus on tarkoitettu erityisesti sellaisiin osaamisen kasvattamisen tarpeisiin, joita ei ole tarjolla tutkintoon valmistavaa koulutusta. Muuna ammatillisena lisäkoulutuksena on järjestetty esimerkiksi hygieniapasseja ja tulityökortteja sekä muuta lyhytkestoista koulutusta. Am-

mattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäminen osana valtionosuusrahoitteista koulutusjärjestelmää perustuu koulutuksen järjestämislupaan. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää mainitun luvan kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Koulutusta voidaan järjestää ministeriön päätöksellä myös valtionoppilaitoksessa.

Aikuiskoulutuslaissa tarkoitettua koulutusta järjestetään lain 4 §:n 3 momentin mukaan ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, valtakunnallisissa ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksena. Koulutusta voidaan järjestää myös pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta järjestävässä ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja niiden nimestä.

Koulutuksen järjestäjät voivat järjestää aikuiskoulutuslaissa tarkoitetun koulutuksen lisäksi järjestää myös muiden koulutusmuotojen koulutusta. Tällöin sovelletaan kunkin koulutusmuodon toiminta- ja rahoitussäännöksiä. Lisäksi koulutuksen järjestäjät voivat järjestää työvoimakoulutusta tai koulutusta maksullisena palvelutoimintana.

Aikuiskoulutuslaissa tarkoitetun ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioidessa on otettu huomioon myös muun laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonta alalla ja alueella. Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on myös, että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Aikuiskoulutuslaissa tarkoitettu ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa ei koske oppilaitoksen ylläpitämistä, vaan luvassa määrätään koulutustehtävä, jota hakija toteuttaa. Koulutustehtävässä määrätään yleisellä tasolla siitä, minkälaista koulutusta luvan saaja voi valtionosuusrahoitusjärjestelmän

turvin järjestää. Järjestämisluvassa määrätty koulutustehtävä sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, koulutusaloista, näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien sekä oppisopimusten määrästä ja erityisestä koulutustehtävästä sekä työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä ja muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Järjestämislupaa voidaan muuttaa sekä koulutuksen järjestäjän hakemuksesta että myös ilman hakemusta. Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Lisäksi ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta, jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän.

Muuttamisen lisäksi koulutuksen järjestämislupa voidaan peruuttaa. Järjestämislupa voidaan peruuttaa, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä luvan myöntämislle muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin aikuiskoulutuslakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on kuitenkin varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 8 ja 9 §:ssä säädetään.

Vuonna 2014 luvan saaneita ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjiä on 173. Näistä oppisopimusmuotoisen lisäkoulutuksen järjestäjiä on 154. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjistä 12 on kuntia ja 34 kuntayhtymää ja 128 osakeyhtiötä, säätiötä tai muita rekisteröityjä yhteisöjä.

Lupa järjestää oppilaitosmuotoista ammatillista lisäkoulutusta ruotsin kielellä on yhteensä 10 koulutuksen järjestäjällä ja oppisopimuskoulutuksena 9 koulutuksen järjestäjällä. Oppisopimuskoulutuksen järjestämisluvan haltijoista vain 5:llä on kuitenkin rahoitetta-

vaa oppisopimustoimintaa. Ruotsinkielisestä ammatillisesta koulutuksesta tehdään parhailaan erillistä selvitystä. Selvitysmiehen lopullinen raportti valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä.

Ammatillista aikuiskoulutusta antavien koulutuksen järjestäjien koko ja profiili vaihtelevat. Osa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjistä tuottaa aikuiskoulutusta laajasti myös työvoimakoulutuksena ja maksullisena palvelutoimintana yrityksille ja julkisyhteisöille. Tämän vuoksi useilla ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjillä niiden toiminnan rahoitus muodostuu myös muusta kuin valtionosuusrahoituksella toteutusta koulutustoiminnasta. Koulutuksen järjestäjän tulovirran mukaan tarkasteltuna 60 ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjällä oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen maksettu valtionosuusrahoitus, työvoimakoulutus ja maksullinen palvelutoiminta muodostavat yli puolet koulutuksen järjestäjän rahoituksesta. Näillä järjestäjillä näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäminen ja muu ammatillinen lisäkoulutus muodostavat koulutuksen järjestäjän pääasiallisen tehtävän. Edellä kuvatuissa aikuiskoulutukseen keskittyneissä järjestäjissä on myös pieniä, yleensä yhteen tai muutamaan koulutusalaan keskittyneitä järjestäjiä.

Ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat teollisuuden ja palvelualojen yritysten oppilaitoksia, jotka kouluttavat työntekijöitä pääasiassa taustayhteisön tarpeisiin. Erikoisoppilaitosten järjestämä koulutus on perusluonteeltaan koulutusta, jota voidaan järjestää välittömästi ja konkreettisesti yrityksen tarpeisiin. Osalla erikoisoppilaitoksista toimintakenttä on koko toimialaa palveleva. Koulutuksen järjestämislupa on kaikkiaan 27 ammatillisella erikoisoppilaitoksella.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvissa ei ole ollut tarvetta samanlaiselle yksityiskohtaisuudelle kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Ammatillisessa lisäkoulutuksessa järjestämislupa ei ole koulutuksen määrällisen sääntelyn tai koulutusaloittaisen suuntaamisen ensisijainen väline, vaan ohjaus tapahtuu pitkälti rahoitusjärjestelmän kautta. Osaksi koulutustehtävää on kuitenkin voitu tarvittaessa ottaa koulutuksen järjestäjä sitovia velvoitteita, kuten määräyksiä tar-

jota tietynlaista valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen edellyttämää koulutusta tai erityisopetuksena tarjottavaa lisäkoulutusta. Tämä on antanut tarvittaessa mahdollisuuden järjestämislupien kautta suunnata lisäkoulutusta alueellisesti ja koulutusaloittain sekä ajankohtaisiin että pysyviin erityistarpeisiin. Useat koulutuksen järjestäjät saavat järjestää koulutusta rajoituksetta kaikilla koulutusaloilla, mutta joidenkin osalta järjestämistä on rajoitettu vain tiettyyn tai tiettyihin koulutusaloihin.

Koska ammatillinen aikuiskoulutus on suunnattu ennen kaikkea työssä olevalle aikuisväestölle on yhteistyö erilaisten työpaikkojen kanssa olennainen osa koulutuksen toteuttamista. Koulutuksen toteuttamisessa on keskeistä työelämälähtöisyys ja usein koulutusta toteutetaan myös työpaikoilla. Koulutuksen järjestäjille on voitu myöntää myös erillinen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä, joka käytännössä on limittynyt koulutuksen järjestämiseen, ja vuosien kuluessa myös muuttunut osaksi aikuiskoulutuksen järjestäjien perustehtäviä.

Koulutuksen järjestämisluvissa on nykyään myös määrällinen sääntely, joka toteutetaan opiskelijatyövuosien ja oppisopimusten laskennallisten paikkojen vähimmäismäärän muodossa. Menettelyn tavoitteena on ollut lisätä koulutuksen järjestäjien rahoituksen ennakoitavuutta, sillä vähimmäismäärää on käytetty rahoituksen määräämisessä lähtötasona. Käytännössä vähimmäismäärä on turvannut muutamien järjestäjien rahoituksen vähimmäistason, ja muodostanut valtionosuusrahoituksen laskennan pohjan. Useimmat koulutuksen järjestäjät ovat kuitenkin käytännössä järjestäneet koulutusta huomattavasti vähimmäismäärää enemmän. Koska suoritteiden määrä on valtion talousarviossa mitoitettu järjestämislupien yhteismäärää suuremmaksi, on myös useimmilla koulutuksen järjestäjillä rahoituksen perusteena oleva toiminta huomattavasti luvan vähimmäismäärää suurempaa.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnasta ja rahoituksesta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998). Va-

paan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot. Lakia sovelletaan myös steinerpedagogista opettajankoulutusta ja muuta koulutusta järjestävään Snellman-korkeakouluun.

Lain 2 §:ssä säädetään yleisellä tasolla kunkin oppilaitosmuodon tehtävät.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen. Kansalaisopiston ylläpitämislupa on 181 ylläpitäjällä. Kansalaisopistot ovat valtaosin kuntien ylläpitämiä.

Kansanopistot ovat kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Kansanopistoja on yhteensä 79. Ylläpitäjinä on pääosin yksityisiä yhteisöjä ja säätiöitä. Kunta on kahden kansanopiston ylläpitäjänä ja kuntayhtymä viiden opiston ylläpitäjä.

Kesäyliopistot ovat alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, joiden toiminnassa painottuvat avoin korkeakouluopetus sekä alueen muihin osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaaminen ottaen huomioon myös korkeakoulutettu väestö. Kesäyliopistoja on 20. Näistä neljä on kuntayhtymän ja yksi kunnan ylläpitämä. Kesäyliopistoista 15 on yksityisen tahon ylläpitämiä.

Liikunnan koulutuskeskukset ovat kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa. Valtakunnallisista liikunnan koulutuskeskuksista (11) yksi on kuntayhtymän ylläpitämä, muut ovat yksityisten yhteisöjen. Alueellisista liikunnan koulutuskeskuksista ovat kaikki kolme yksityisten yhteisöjen tai säätiöiden ylläpitämiä.

Opintokeskukset toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokrati-

an ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi. Opintokeskuksia on 11 ja ne ovat kaikki yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä.

Edellä tarkoitetut oppilaitokset voivat ylläpitämisluvan mukaisessa koulutustehtävässä painottaa myös arvo- ja aatetaustaansa, kasvatusavoitteitaan tai erityisiä koulutustehtäviään.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat järjestää myös koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää kehittämis- ja palvelutoimintaa (maksullista palvelutoimintaa).

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Luvasa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämisluvan päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää vapaan sivistystyön oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Yksityisen oppilaitoksen hallinnosta on voimassa, mitä valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään, jollei laissa toisin säädetä.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten määrä vuoden 2014 alussa oli 312. Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä koulutus on luonteeltaan tutkintoon johtamatonta koulutusta. Niillä voi kuitenkin olla lupa järjestää myös tutkintotavoitteista koulutusta, kuten ammatillista peruskoulutusta, jolloin sovelletaan asianomaista koulutusta koskevia toiminta- ja rahoitussäännöksiä. Erityisesti kan-

sanopistoissa järjestetään vapaan sivistystyön koulutuksen lisäksi ammatillista peruskoulutusta, lukiokoulutusta ja ammatillista aikuis-koulutusta.

Opiskelijaksi ottaminen ammatilliseen peruskoulutukseen

Koulutuksen järjestämisen lähtökohtana on, että opiskelija voi vapaasti hakeutua ja tulla valituksi haluamaansa koulutukseen. Opiskelijaksi ottamisen perusteista säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:ssä. Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan pääsäännön mukaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen (30/2008) 1 §:n mukaan yhteishakua käytetään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan yhteishaussa ammatilliseen peruskoulutukseen eivät kuitenkaan voi hakeutua henkilöt, joilla on jo perusopetuksen jälkeen suoritettu ammatillinen perustutkinto, muu toisen asteen ammatillinen tutkinto, kuten ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto taikka korkeakoulututkinto.

Säännöksen taustalla on ollut tavoite kohdentaa tutkintoon johtavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapaikat ensi sijassa nuorille ja vaille toisen asteen koulutusta oleville opiskelijoille. Opiskelijoiden hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ei kuitenkaan varsinaisesti ole rajattu, vaan he ovat voineet hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen yhteishaun ulkopuolisten hakupalveluiden kautta. Näissä tilanteissa koulutuksen järjestäjät päättävät opiskelijaksi ottamisen perusteista. Ammatillinen aikuiskoulutus, mukaan lukien näyttötutkintoon valmistava ammatillinen peruskoulutus ei kuulu yhteishaun piiriin.

2.2 Nykytilan arviointi

3 Johdanto

Työelämän osaamistarpeiden muutokset ja väestön ikääntyminen asettavat kasvavia vaatimuksia ammatillisten koulutuspalveluiden laadulle, asiakaslähtöisyydelle, työelämävastavuudelle ja järjestämisedellytyksille. Lukio- ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä vapaan sivistystyön keskeinen tavoite on tarjota opiskelijoille mahdollisuudet joustaviin ja monipuolisiin koulutusohjelmiin ja edistää kansalaisten tasa-arvoa laadukkaiden koulutuspalvelujen saamisessa.

Työmarkkinoilla ja yleisemmin yhteiskunnassa menestymisen edellytyksenä on, että kaikilla nuorilla on vähintään toisen asteen tutkinto. Toiselle asteelle siirtyvän ikäluokan alueellisessa jakautumisessa tapahtuu kuitenkin muutoksia. Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla nuorisoiäluokat kasvavat, mutta muualla säilyvät nykyisellään tai pienenevät.

Työvoiman määrä tulee laskemaan. 25—65-vuotiaiden määrä tulee pienemään noin 90 000:llä vuodesta 2011 vuoteen 2025. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan työikäisen väestön määrä tulee alueellisesti muuttumaan siten, että väestön määrä pienenee kaikissa muissa maakunnissa paitsi Uudellamaalla ja Pirkanmaalla.

Tulevilla työmarkkinoilla ja yleisemmin yhteiskunnassa menestymisen edellytyksenä on, että kaikilla nuorilla on vähintään ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto sekä jatko-opintokelpoisuus. Järjestäjäkentän rakenteellisessa kehittämisessä otetaan huomioon koulutuksen valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus siten, että tavoite koko ikäluokan koulutuksesta toteutuu.

Työmarkkinoilla käynnissä oleva rakenne-muutos edellyttää työvoiman osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja nopeaa reagointia työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Kansantalouden kantokyvyn ja työmarkkinoiden hyvän toiminnan kannalta on tärkeää, että työuran katkokset ovat mahdollisimman lyhyitä ja työllisyysaste korkea. Ammatillisen koulutuksen tarjontaa tulee kohdentaa väes-

tökehityksen ja työmarkkinoiden tarpeen mukaisesti.

Kansallisiin työmarkkinoihin vaikuttaa kaksi keskeistä kehityssuuntaa: globalisatiossa on siirrytty vaiheeseen, jossa teollisuuden tavaratuotanto tapahtuu yhä keskittyneemmin halvan työvoiman maissa ja muun muassa kokoonpanotyössä toimivan työvoiman määrä tulee edelleen laskemaan. Kansallisiksi vahvuuksiksi voivat kehittyä korkeaan innovaatio- ja jalostusarvoon perustuvien räätälöityjen tuotanto- ja palveluketjujen ylläpito ja toisaalta hyvään ja kansainvälisesti luotettuun tuotemerkkiin perustuvan arvonnällisän luonti. Viennin rakenne tullee muuttumaan siten, että tavaraviennin sijaan suomalaisten palveluiden kansainvälinen kysyntä tulee lisääntymään. Osa palveluvienistä kytkeytyy tavaraviennin mm. erilaisina huolto- ja ylläpitopalveluina ja osa on muuta palvelutoimintaa. Palveluiden kysyntä tulee kasvamaan myös kotimaisilla markkinoilla jo väestön ikääntymisen takia.

Toinen merkittävä muutos työmarkkinoilla on digitaalisuuden, automatisaation ja robotisaation kasvava vaikutus tuotantoon ja palveluihin. Kehitys muuttaa työn sisältöjä ja osaamisvaatimuksia merkittävästi ja vaikuttaa myös ammattirakenteeseen. Osa nykyisistä ammanteista katoaa ja uusia ammatteja syntyy sisällöiltään toisenlaisiin tehtäviin. Koulutuksen merkitys työmarkkinoiden muutokseen vastaajana tulee korostumaan työuran kaikissa vaiheissa. Yksilöllisiin koulutustarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan joustavia tapoja uuden erikoistuvan osaamisen hankkimiseen ja ammattitaidon päivittämiseen.

Muutos näkyy jo nyt selvästi Suomen talouden tuotantorakenteessa. Työllisyysrakenteessa palveluiden osuus on kasvanut keskeytyksestä vuodesta 1980 ja sen ennakoitaan edelleen kasvavan vuoteen 2030, jolloin palvelusektorilla toimivien osuus on noin 74 prosenttia työllisistä. Erityisen merkittävänä muutos näkyy yksittäisten toimialojen ja ammattien osalta. Sosiaali- ja terveyspalvelut tulevat tarvitsemaan vuonna 2030 selvästi enemmän työvoimaa kuin nykyisin, kun taas esimerkiksi kaupan ala ja teollisuus tulevat toimeen nykyistä vähemmällä työvoimalla. Yksilötasolla kehitys näkyy tarpeena sopeutua työelämän muutokseen ja äkillisiin ra-

kennemuutostilanteisiin, johon koulutusjärjestelmä luo edellytykset. Sekä laadullisen että määrällisen työvoima-, koulutus- ja osaa-mistarpeiden ennakkoinnin merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään.

Julkisen talouden kestävyysvaje pienentää käytettävissä olevia resursseja ja lisää vaatimuksia niiden tehokkuudelle. Talouden rakenteellinen muutos lukio-, ammatillisen perus- ja lisäkoulutukseen sekä vapaaseen sivistystyöhön kohdistetut menosäästöt edellyttävät toimintatapojen ja rakenteiden merkittävää uudistamista sekä koulutuksen vähentyvien voimavarojen entistä tehokkaampaa allokaatiota, mikä toteutetaan uudistamalla sekä järjestäjäverkkoa että rahoitusjärjestelmää. Työnjakoa tehostetaan päällekkäisiä toimintoja karsimalla. Koulutusjärjestelmän toimintaa on tehostettava merkittävästi ja toimintaa sopeutettava tilanteeseen, jossa resursseja on nykyistä niukemmin.

Koulutuksen järjestäjiltä edellytetään jatkossa nykyistä parempaa yhteistoimintaa, reagointikykyä ja erikoistumista, jotta muutokseen voidaan menestyksellisesti vastata. Niukkenevien resurssien ja kasvavien haasteiden olosuhteissa on keskityttävä toiminnan laatuun ja oikea-aikaiseen kohdentamiseen.

Lukiokoulutus

Nykyistä, koko maan kattavaa lukioverkkoa rakennettiin aina 1980-luvun loppupuolelle saakka, jonka jälkeen uusia lukion perustamislupia ei juuri ole myönnetty. Vuoden 1998 lukiolain voimaantullessa perustamisluvat korvattiin koulutuksen järjestämisluvilla. Nykyisen järjestäjäverkon suurimpana haasteena on ollut etenkin haja-asutusalueilla jo pitempään jatkunut ikäluokkien pieneminen sekä 2000-luvulla tapahtunut ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden lisääntyminen.

Lukiokoulutuksen järjestäjäverkon merkittävimmät muutokset 2000-luvulla ovat olleet kuntien yhdistymisen tai liittymisen seurauksena tapahtuneet järjestämisvastuiden kohdentumiset kunnille. Toimipisteiden määrissä sen sijaan muutoksia on tapahtunut kaupunkien oppilaitosverkossa. Toimipisteitä on vähennetty ja yhdistelty, jolloin oppilaitosten opiskelijamäärät ovat kasvaneet. Näin on li-

sätty kustannustehokkuutta. Muutokset ovat myös mahdollistaneet suuremman kurssitarjonnan toteuttamisen.

Lukiokoulutuksen järjestäjistä suurin osa on kuntia ja järjestäjäverkko heijastelee kuntarakennetta. Alueilla kuten Lounais-Suomessa kunnat ovat pieniä ja sijaitsevat lähekkäin. Sen seurauksena myös lukiokoulutuksen järjestäjäverkko on tiheä ja toimipisteet pieniä. Vastaavasti etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa järjestäjäkunnat ovat alueellisesti suuria, mutta niiden lukioikäluokat ovat pieniä ja pienenemisen arvioidaan jatkuvan.

Kuntien kiristynyt taloudellinen tilanne on myös heikentänyt koulutuksen laatua ja monessa taloudellisissa vaikeuksissa olevassa kunnassa on suuria haasteita laadukkaan ja tasa-arvoisen lukiokoulutuksen järjestämisessä. Taloudellisten edellytysten tiukkeneminen heijastuu ensisijassa koulutuksen laatu-tekijöihin, pätevän opetushenkilökunnan saatavuuteen, kurssitarjonnan monipuolisuuteen sekä opetuksen tukipalvelujen määrään ja tasoon.

Valtakunnallisen ohjauksen ei ole arvioitu tukevan riittävästi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välistä yhteistyötä. Suositustyyppisellä informaatio-ohjauksella ei ole kuitenkaan saavutettu sellaista koulutuksen järjestäjäverkkoa, joka pystyy tehokkaasti ja taloudellisesti vastaamaan koulutuksen kysyntään ja työelämän tarpeisiin.

Järjestäjäverkon kokoaminen nykyistä vahvemmiksi toimijoiksi turvaisi lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja vahvistaisi koulutuksen laatua koko maassa. Vahvoilla koulutuksen järjestäjillä on paremmat mahdollisuudet koulutuksen laadun parantamiseen ja kehittämishankkeiden toteuttamiseen, koulutustarjonnan monipuolistamiseen, koulutuksen alueelliseen suunnitteluun ja laadulliseen ennakointiin, tutkintojen järjestämiseen kuin pienillä ja ne kykenevät vastaamaan myös työelämän muutoksiin paremmin laajempien verkostojensa johdosta. Vahva koulutuksen järjestäjä voi myös organisoida taloudellisesti ja tehokkaasti toimivat tukipalvelut (toimisto-, kiinteistö-, ruokahuolto-, opiskelijahuolto- ja ICT-palvelut) sekä kykenee tekemään investointeja ja tuottamaan koulutuspalveluita kustannustehokkaasti hyödyntämällä muun muassa yhteisiä opettajia, koneita, laitteita ja tiloja.

Se poistaisi nykyisiä yhteistoiminnan esteitä, kun koulutuksen järjestäjänä alueella toimisi hallinnollisesti ja taloudellisesti nykyistä vahvempi vastuutaho. Se turvaisi myös lukiokoulutuksen jatkumista entistä pidempään alueilla, joissa yksittäisten pienten kuntien taloudelliset ja toiminnalliset voimavarat ovat rajalliset ja ehtymässä. Se helpottaisi muun muassa tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämistä opetuksessa ja tukisi osaltaan myös alueen perusopetuksen järjestämistä.

Sääntelyjärjestelmän uudistaminen lisää koulutuspoliittisia ohjausmahdollisuuksia ja tukee lukiokoulutuksen rakenteellista uudistamista. Ohjaus- ja sääntelyjärjestelmää kehittämällä huolehditaan siitä, että lukiokoulutusta on, valtakunnalliset ja alueelliset koulutustarpeet huomioon ottaen, riittävästi.

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoaminen on asetettu tavoitteeksi pääministeri Matti Vanhasen ja pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmissa ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Ministeriö on vuosina 2006, 2007 ja 2009 antanut suosituksia ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kehittämisestä. Vuonna 2011 koulutuksen järjestäjille lähetetyssä kirjeessä ministeriö arvioi järjestäjäverkon kokoamisen etenemistä suuralueittain ja asetti suuralueittain tavoitteet alueellisten ammattiopistojen muodostamiseksi siten, että niihin kootaisiin mahdollisimman kattavasti alueen ammatillinen koulutus. Hankkeen aikana uusia järjestämislupia ei ole myönnetty yhtä poikkeusta lukuun ottamatta muutoin kuin järjestäjäfuusioiden yhteydessä, jolloin olemassa olevaan koulutuksen järjestäjäorganisaatioon on fuusioitu yhden tai useamman koulutuksen järjestäjän koulutustoiminta. Fuusiohankkeita on edelleen vireillä.

Taulukko 2

Alla olevassa taulukossa on kuvattu järjestäjäverkon kokoamisen edistymistä vuosina 2005—2014.

Omistaja- tyyppi	Ajankohta									
	1.1.2005	1.1.2006	1.1.2007	1.1.2008	1.1.2009	1.1.2010	1.1.2011	1.1.2012	1.1.2013	1.1.2014
Valtio	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunta	29	27	23	22	18	15	12	11	11	11
Kuntayhtymä	56	57	55	54	46	39	39	38	36	35
Yksityinen	95	93	92	90	89	89	87	87	86	84
Yhteensä	181	178	171	167	154	144	139	137	134	131

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkko on edelleen hajanainen, vaikka vuonna 2006 käynnistyneen järjestäjäjärakenteen kokoamisprosessin yhteydessä on muodostettu useita laajapohjaisia kunnallisia ja yksityisiä järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkon kokoamisen tavoitteeksi asetettiin vuonna 2011 noin 20—30 alueellisen monialaisen ammattiopiston verkko. Asetetun tavoitteen mukaisesti ammattiopistoilla olisi kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut. Alueen koulutustarjonta tulisi mahdollisimman kattavasti koota alueellisiin ammattiopistoihin, kuitenkin siten, että järjestäjäverkko tukee alueen elinvoimaisuutta ja turvaa koulutuspalvelut alueella. Ammattiopistoja täydentäisi koulutustehtävältään profiloituneet pienemmät koulutuksen järjestäjät.

Vaikka järjestäjäverkon kokoaminen on edennyt asetettujen tavoitteiden suuntaisesti ja fuusiohankkeita on edelleen vireillä, ammatillisen koulutuksen järjestäjien koulutus toiminnan kokoaminen suurempiin ja kattavampiin järjestäjäorganisaatioihin on ollut koko maassa asetettuun tavoitteeseen nähden riittämätöntä. Eräillä alueilla ei ole edetty juuri lainkaan. Pienten koulutuksen järjestäjien määrä ei ole juurikaan laskenut.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisen aikuiskoulutuslain nojalla myönnetty ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämisluvut on uudistettu vuonna 2006. Järjestäjä rakenne on kuitenkin edelleen rikkonainen ja toiminta on hajautunut toiminta-

edellytyksiltään vaihteleville koulutuksen järjestäjille.

Työmarkkinoilla käynnissä oleva rakenneuudistus ja siitä johtuvat työelämän osaamistarpeiden muutokset edellyttävät riittävää aikuiskoulutuksen osaamista. Nykyisten järjestämisluvun myöntämisedellytysten perusteella ei kuitenkaan ole kyetty arvioimaan riittävästi koulutuksen järjestäjien näyttötutkintojen toteuttamiseen ja työelämän kehittämiseen liittyviä valmiuksia suhteessa uudistuviin tehtäviin.

Ammatillisen lisäkoulutuksen ja erikoisoppilaitosten rahoitusta on leikattu viime vuosina yhteensä 15,5 miljoonaa euroa ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen xx miljoonaa euroa. Julkisen talouden kestävyysvaje pienentää käytettävissä olevia resursseja entisestään ja edellyttää ammatillisen lisäkoulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen järjestämisen tehostamista nykyisestä, jotta käytettävillä resursseilla voidaan toteuttaa tarvittavaa koulutusta työelämän ja kansalaisten tarpeiden mukaisesti.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön kustannuksista kateetaan oppilaitosmuodosta riippuen 57 tai 65 prosenttia valtionosuudella, minkä vuoksi ylläpitäjän kokonaistilanne on oleellisesti riippuvainen opiskelijamaksuista ja muusta rahoituksesta. Ylläpitäjätahon koulutuskokoonaisuus ja muut rahoitusmahdollisuudet vaikuttavat ratkaisevasti ylläpitäjän vakauteen.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksista erityisesti kansanopistojen toiminta ja rahoitus koostuu vapaan sivistystyön koulutuksen ja

rahoituksen lisäksi monesta eri koulutusmuodosta; ammatillisesta koulutuksesta, ammatillisesta lisäkoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta, lukiokoulutuksesta ja perusopetuksesta. Tällaisessa tilanteessa ylläpitäjän vapaan sivistystyön toiminnan osuus voi olla verrattain pieni osa ylläpitäjän kokonaistoimintaa. Tällöin ylläpitäjän toiminta ja rahoitus koostuu siitä koulutuskokonaisuudesta, jonka se on kehittänyt omaksi erikoisosaamiseksi ja toiminta-ajatukseksi. Kun ylläpitäjän muuta toimintaa koskevat järjestämisedellytykset muuttuvat, vaikuttaa se myös edellytyksiin ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta.

Opiskelijaksi ottaminen ammatilliseen peruskoulutukseen

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden hakeutuminen ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen on rajattu yhteishaun ulkopuolelle, koska ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus on haluttu kohdentaa ensisijaisesti nuorille ja vailla ammatillista tutkintoa oleville. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan kaikilta osin vielä toteutunut. Ammatillisen tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita on hakenut yhteishaun ulkopuoleltakin ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, vaikka perustellumpaa heille olisi ollut saman tutkinnon suorittaminen näyttötutkintona suoritettavana ammatillisena perustutkintona.

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen kuuluvan näyttötutkintojärjestelmän perusidea on, että opiskelija opiskelee ainoastaan sen, mitä hän ei ole suhteessa tutkinnon perusteisiin aikaisemmin oppinut. Näyttötutkintoihin liittyvä henkilökohtaistaminen on vaativa prosessi. Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta on ollut helpompaa ja taloudellisesti kannattavampaa ohjata myös jo aikaisemman tutkinnon suorittaneita etupäässä nuorille tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen. Tämä on kuitenkin yksilöiden, työelämän ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden kannalta epätarkoituksenmukaista. Ammatillisessa peruskoulutuksessa olisi saavutettavissa kustannushyötyä ohjaamalla tutkinnon suorittaneet näyttötutkintotavoitteeseen koulutukseen, joka on lyhyempää.

4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1 Tavoitteet

Hallitus on päättänyt rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta 29.11.2013. Uudistuksessa toteutetaan toisen asteen koulutuksen järjestäjaverkon rakenteellinen uudistaminen ja rahoitusjärjestelmän uudistaminen.

Toimeenpanoa koskevan päätöksen mukaan vapaan sivistystyön rahoitusta vähennetään ja toteutetaan vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitusuudistus. Tavoitteena on toiminnan laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi luoda riittävän vahvat vapaan sivistystyö oppilaitokset. Uudistusta tehtäessä huomioidaan oppilaitosten erityisyys, mukaan lukien arvo- tai aatetausta. Hallituksen julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015–2018 on tehty uudistusta koskevat resurssisiin liittyvät linjaukset. Uudistukset liittyvät myös hallitusohjelman sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011–2015 linjauksiin lukiokoulutuksen sekä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen uudistamisesta.

Nykyinen lukio-, ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä vapaan sivistystyön järjestäjäkenttä on hajautunut liiaksi, jotta se kykenisi vastaamaan 2020-luvun työelämän ja yhteiskunnan haasteisiin. Koulutuksen järjestäjiltä edellytetään jatkossa nykyistä parempaa reagointikykyä ja erikoistumista, jotta muutokseen voidaan menestyksellisesti vastata. Niukkenevien resurssien ja kasvavien haasteiden olosuhteissa on keskityttävä toiminnan laatuun ja koulutuksen oikea-aikaiseen kohdentamiseen.

Hallitus vastaa tavoitteisiin kokoamalla järjestäjäkenttää lukio-, ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa sekä vapaassa sivistystyössä. Nykyistä vahvemmat järjestäjät voivat käyttää resurssinsa tehokkaammin koulutukseen ja koulutuksen tuloksellisuuteen. Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjaverkon tulee muodostaa kansalaisten ja työelämän kannalta toimiva kokonaisuus.

Uudistuksen tavoitteena on, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjäverkkoa tiivistetään. Tavoit-

teenä on vahvojen lukio- ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjien toiminta-edellytysten, yhteistyön ja laadun parantaminen ja jatko-opintoihin sekä työelämän tarpeisiin vastaavan koulutuksen valtakunnallisen ja alueellisen saavutettavuuden turvaaminen. Uudistuksessa tavoitteena on vahvistaa myös alueen lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten välistä yhteistyötä. Tavoitteena on, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus lähialueellaan laadukkaaseen koulutukseen, joka luo edellytykset työllistymiseen ja vakaaseen työuraan ja jatko-opintoihin korkeakouluissa. Järjestäjäkentän rakenteellisessa kehittämisessä otetaan huomioon koulutuksen alueellinen saatavuus siten, että tavoite koko ikäluokan koulutuksesta toteutuu. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet on tarkoitettu ohjata pääsääntöisesti aikuiskoulutukseen.

Osaamisen kehittämisen palvelurakenne tarjoaa myös jo työelämässä toimiville aikuisille mahdollisuuden osaamisen päivittämiseen ja uralla etenemiseen. Lukio- ja ammatillinen koulutus, etenkin ammatillinen koulutus, kehittää työelämää ja parantaa yritysten ja julkisyhteisöjen valmiuksia toimintansa kehittämiseen.

Uudistuksessa on tavoitteena tehostaa koulutusjärjestelmän toimintaa ja vahvistaa lukio- ja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjien edellytyksiä vastata nykyistä joustavammin opiskelijoiden, työelämän, muun yhteiskunnan sekä alueiden muuttuviin tarpeisiin laadukkaalla opetuksella ja koulutuksella.

Pyrkimyksenä on vastata tavoitteisiin koamalla järjestäjäkenttää sekä ammatillisessa koulutuksessa että lukiossa. Nykyistä vahvemmat koulutuksen järjestäjät voivat käyttää voimavaroja tehokkaammin koulutukseen ja koulutuksen tuloksellisuuteen.

Koulutuksen järjestäjätverkkoa tiivistetään vahvojen koulutuksen järjestäjien toiminta-edellytysten sekä yhteistyön ja laadun parantamiseksi. Uudistuksella turvataan koulutuksen alueellinen saavutettavuus. Saavutettavuus toteutetaan siten, että nuorilla on tasapuoliset mahdollisuudet hakeutua joko lukio-koulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Nuorten osallistumista oppisopimuskoulu-

tukseen edistetään. Koulutuksen järjestäjätverkko rakentuisi vahvoista koulutuksen järjestäjistä, jotka palvelevat laajan alueen tai väestöpohjan koulutustarvetta ja järjestäjien työnjako alueella on selkeä. Koulutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa väestö- ja opiskelijapohja, opiskelijamäärä, työvoiman tarve ja osaamistarve, opetuskieli, koulutukseen hakeutuminen ja alueella oleva koulutustarjonta. Järjestäjätverkon rakentumisessa otetaan huomioon myös valtakunnalliset koulutustarpeet, ja turvataan monipuolinen koulutustarjonta myös ruotsiksi.

Lukiokoulutuksen järjestäjätverkon kehittäminen on yhteydessä väheneviin taloudellisiin voimavaroihin ja rahoitus- ja säätelyjärjestelmän uudistamiseen. Uudistuksella turvataan lukiokoulutuksen saavutettavuus ja laatu sekä lukiokoulutuksen erityispiirteet koko maan kattavasti. Uudistus luo edellytyksiä opetus- ja kurssitarjonnan monipuolistamiseen, opetussuunnitelmallisiin painotuksiin ja opetuksen pedagogiseen kehittäminen tekniikka hyödyntäen, jota muun muassa uudistuva ylioppilastutkinnon sähköistäminen edellyttää. Uudistuksella varmistetaan laadukkaan lukiokoulutuksen toteutuminen ja siten opiskelijoiden saamat hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja työelämän. Samoin uudistus mahdollistaa aikuisten lukio-opetuksen tarpeiden huomioon ottamisen. Uudistus luo koulutuksen järjestäjille entistä paremmat mahdollisuudet toimia yhteistyössä alueella toimivien muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa.

Tavoitteena on elinvoimainen ja monipuolinen lukiokoulutuksen järjestäjätverkko. Se muodostuu erilaisista koulutuksen järjestäjistä, jotka voivat palvella myös yksittäistä kuntaa laajempaa väestöpohjaa tai muuta koulutustarvetta. Järjestäjätverkon muodostamisessa ja järjestämislupaa myönnettäessä otetaan huomioon myös alueen aineenopetukseen, aikuisten lukio- ja perusopetukseen, jatkokoulutukseen sekä opetuskieleen liittyvän koulutustarpeet.

Lukiokoulutusta kehitetään edelleen niin, että se antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi koulutuk-

sen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä alueella toimivien lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa. Myös ammatillisen koulutuksen tuottamia jatko-opintomahdollisuuksia vahvistetaan.

Uudistus lisää lukiokoulutuksen kustannustehokkuutta ja valmiuksia vastata yhteiskunnan muutostarpeisiin kuten nopean teknistymisen, kansainvälistymisen ja työelämän haasteisiin sekä niiden tuomiin pedagogisiin haasteisiin.

Opiskelijan kannalta muutos vahvistaisi opiskelijan asemaa muun muassa opetustarjonnan lisääntymisenä ja monipuolistumisena ja yksilöllisten opiskelupolkujen toteuttamismahdollisuuksina omassa mutta myös muissa koulumuodoissa.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevien päätösten sekä sivistyspoliittisen ministerityöryhmän hyväksymien suuntaviivojen mukaisesti ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjäverkko muodostuisi, koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoiman kattavista koulutuksen järjestäjistä ja erikoistuneista koulutuksen järjestäjistä (esimerkiksi aikuiskoulutus tai toimiala). Ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjällä on harkintavaltaa käyttää ammatillisen koulutuksen palveluvalikoimaa joustavasti työelämän ja opiskelijan tarpeen mukaan. Järjestäjällä voi olla lupa sekä ammatilliseen peruskoulutukseen että ammatilliseen lisäkoulutukseen tai toiseen näistä. Luvat säilyvät erillisinä. Koulutuksen järjestäjä voi lupiensa puitteissa kohdentaa joustavasti koulutustarjontaa koulutustarpeen mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee profiloitua ja erikoistua strategiansa mukaisesti, esimerkiksi kohde-ryhmän tai toimialan perusteella. Monialaisilla koulutuksen järjestäjällä olisi riittävällä volyyymilla kaikki ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestämis- ja tutkinnonsuorittamismuodot. Tällä varmistettaisiin se, että maan eri osissa olisi tarjolla työelämän ja yksilöiden tarvitsemaa koulutusta niin työmarkkinoille tuleville kuin siellä oleville ja että sitä voidaan järjestää asiakkaiden tarpeiden ja edellytysten mukaisesti.

Korkealaatuisten ja työelämän tarpeiden kannalta osuvien aikuiskoulutuspalvelujen tuottaminen edellyttää vahvoja, asiakaslähtöisiä koulutusorganisaatioita. Työikäiselle aikuisväestölle tarvitaan soveltuvia tutkintoja ja laadukkaita, työelämäläheisiä koulutusjärjestelyjä ammatillisen perusosaamisen hankkimiseen sekä sen jatkuvaan kehittämiseen ja uusintamiseen.

Työelämän kehittäminen on yksi hallituksen kärkitavoitteita. Työelämän kehittäminen ja kasvualojen tukeminen edellyttävät usein ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistunutta osaamista, jossa voidaan hyödyntää muun muassa näyttötutkintojärjestelmää ja räätälöityjä yritysratkaisuja. Hyödyntämällä ammatillisen aikuiskoulutuksen koko kirjoa, aikuiskoulutukseen erikoistuneet organisaatiot osaltaan toimivat yritysten ja julkisyhteisöjen strategisen kehittämisen tukena.

Aikuiskoulutukseen erikoistuneet organisaatiot kykenevät laajan aikuiskoulutusvalikoimansa ansiosta nopeasti ja joustavasti tuottamaan osaamisen kehittämispalveluita äkillisen rakennemuutoksen tilanteissa ja erilaisille alueellisille työmarkkinoille.

Myös muilla kuin aikuiskoulutukseen erikoistuneilla koulutuksen järjestäjillä voi olla aikuiskoulutustehtävänsä puitteissa edellä kuvattua ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvää työelämän ja yritysten kehittämistoimintaa.

Erikoistuneen koulutuksen järjestäjän koulutustehtävä voi myös liittyä esimerkiksi jonkin erityisen/harvinaisen toimialan osaamistarpeisiin vastaamiseen joko alueellisesti tai valtakunnallisesti.

Erikoistuneiden järjestäjien toimintaedellytyksien, tulisi olla, samoin kuin monialaisilla järjestäjillä, riittävän vahvat koulutustehtävän vaatimukset huomioon ottaen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi jatkosakin rajoittaa järjestämisluvassa tiettyjen alojen koulutuksen järjestämistä, mikäli väestökehitykseen sekä työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttäisivät. Koulutustarjonnan alakohtaisilla ja tarkemmilla tutkinto- tai osaamisalakohtaisilla rajoituksilla voitaisiin tarvittaessa selkeyttää koulutuksen järjestäjien välistä työnjakoa ja sitä kautta turvata koulutuksen järjestämisen edelly-

tykset ja laatu alueen tai toimialan työvoimatarpeen edellyttämällä tasolla.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon rakenteelliseen uudistamiseen kytkeytyy kiinteästi ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoitus- ja säätelyjärjestelmän uudistaminen. johdonmukaisen kokonaisuuden muodostava rahoitus- ja säätelyjärjestelmä luo perustan vastata työelämän eri toimialojen ja alueiden työvoimatarpeen ja väestörakenteen mukaisen koulutustarjonnan turvaamiselle ja tarkoituksenmukaiselle kohdentamiselle.

Koulutuksen järjestämisluvut muodostavat keskeisen osan koulutuksen järjestäjän koko toimintaa kattavasta ohjausjärjestelmästä, jonka puitteissa voidaan koulutuksen eri järjestämismuotoja ja tutkinnon suorittamis- muotoja ohjata. Järjestämislupa yhdessä toiminnan tehokkuuteen, laatuun ja vaikuttavuuteen ohjaavien rahoitusperusteiden kanssa varmistaa ohjauksen vaikuttavuutta ja antaa koulutuksen järjestäjälle toisaalta selkeät, toisaalta riittävän laajat puitteet toiminnan organisoimiselle asiakaslähtöisesti ja joustavasti ja laadukkaasti sekä yhteiskunnan kannalta kustannustehokkaasti.

Esitettävien säädösmuutosten tarkoituksena on lukio- ja ammatillisen koulutuksen osalta luoda puitteet rakenneuudistuksen toimeenpanolle sekä toimintaedellytysten varmistamiselle ja koulutuksen järjestäjien strategisen ohjauksen vahvistamiselle.

4.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Talouden rakenteellinen muutos ja lukio- ja ammatilliseen koulutukseen kohdistetut menosäästöt edellyttävät toimintatapojen ja rakenteiden merkittävää uudistamista sekä koulutuksen vähentyvien voimavarojen entistä tehokkaampaa allokaatiota. Hallintopäätöksen perustuvien järjestämisluvien uudistamisessa olisi vaihtoehtona nykyisten järjestämisluvien muuttaminen voimassa olevan lain nojalla. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa järjestämisluvan muuttamisen tai peruuttamisen muun muassa koulutustarpeen olennaisen muutoksen perusteella.

Koulutusjärjestelmän toimintaa on uudistuksella tarkoitus tehostaa merkittävästi erityisesti päällekkäisiä toimintoja poistamalla

sekä koulutuksen järjestäjien toiminnallista ja hallinnollista yhteistyötä kehittämällä.

4.3 Keskeiset ehdotukset

Koulutuksen järjestämisluvien myöntämisperusteita ehdotetaan uudistettaviksi ja nykyisten järjestämisluvien voimassaolo ehdotetaan päätymään 31 päivänä joulukuuta 2016. Voimassaolevien vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitämislupien voimassa olo ei kuitenkaan päättyisi. Vapaan sivistystyön osalta arvioidaan oppilaitoksen ylläpitämisen taloudelliset edellytykset. Uusien järjestämisluvien myöntämisessä korostuisivat koulutustarpeen lisäksi toiminnan laatuun, vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen liittyvät näkökohdat. Tarkoituksena on, että koulutuksen järjestäjaverkko rakentuu vahvoista koulutuksen järjestäjistä, jotka palvelevat laajan alueen tai väestöpohjan koulutustarvetta ja järjestäjien työnjako alueella on selkeä.

Uudistuksen yhteydessä ei muuteta koulutuksen järjestäjien perustehtäviä, vaan tuetaan järjestäjiä niiden toiminnan laadun ja tehokkuuden varmistamiseksi. Koulutuksen ohjausta, sääntelyä ja budjettirakennetta kehitetään samoin nykyisen mallin mukaisesti.

Lukiokoulutusta, ammatillista peruskoulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön esitetään muutoksia, joiden tavoitteena on luoda puitteet koulutuksen rakenneuudistuksen toteuttamiselle. Esitettävillä säädösmuutoksilla selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin koulutuksen järjestämisluvien myöntämiseen liittyviä järjestämisedellytyksiä. Lisäksi täsmennettäisiin edellytyksiä, joiden puitteissa ministeriö voisi muuttaa koulutustehtävää tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan yksipuolisesti.

Luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakemuksessa tarkoitettu koulutus on muun muassa valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen ja tarjonnan kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Lisäksi säädettäisiin ministeriön asetuksenantovaltuudesta koskien järjes-

tämisluvan hakemista ja siihen liittyviä asiakirjoja ja selvityksiä.

Valtion rahoituksen päättyessä muuhun kuin tutkintoon tai sen osaan johtavaan ammatilliseen lisäkoulutukseen, ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämisluva voitaisiin jatkossa myöntää vain näyttötutkintoon valmistavaan tai oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen osalta myös tutkintoon johtavaan koulutukseen. Jatkossa oikeudesta järjestää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaisena oppisopimus-koulutuksena järjestettäviä ammatillisia perustutkintoja tai niihin valmistavaa koulutusta päätettäisiin ammatillisen aikuiskoulutuslain 4 §:n perusteella myönnettävässä järjestämisluvassa. Oppisopimuskoulutuksen järjestämisedellytyksiä arvioitaisiin erikseen.

Lisäksi esitetään täsmennyksiä lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestämistehtävän muuttamista ja järjestämisluvan peruuttamista koskien. Lähtökohtaisesti koulutuksen järjestämisluvien myöntäminen ja muuttaminen tapahtuisi koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Säädöksissä täsmennettäisiin ministeriön toimivaltaa tehdä yksipuolisia päätöksiä koskien järjestämisluvan koulutustehtävän muuttamista sekä järjestämisluvan peruuttamista. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa järjestämisluvassa määrättyä koulutustehtävää tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, jos valtakunnalliseen tai alueelliseen koulutustarpeeseen, koulutustarjontaan tai koulutuksen järjestämiseen tai järjestämisedellytyksiin liittyvät syyt sitä edellyttävät.

Ehdotettujen lakien siirtymäsäännöksissä määritellään nykyisen lain voimassa olon aikana myönnettyjen koulutuksen järjestämisluvien päättymisen, kun uusi lainsäädäntö tulee voimaan. Kaikkien koulutuksen järjestämisluvien voimassaolo päättyisi vuoden 2016 lopussa.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla tehdyt järjestämislupapäätökset olisivat näin ollen määräaikaaisia. Tällaisia olisivat esimerkiksi koulutustehtävään tehtävät muutokset, kuten opiskelijamäärät ja uudistettavia ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavia koulutuksia koskevat koulutustehtävät.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionrahoituksen pieneneminen vaikuttaa erityisesti ylläpitäjän taloudellisiin edellytyksiin ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksista erityisesti kansanopistojen toiminta ja rahoitus koostuu vapaan sivistystyön koulutuksen ja rahoituksen lisäksi monesta eri koulutusmuodosta; ammatillisesta koulutuksesta, ammatillisesta lisäkoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta, lukiokoulutuksesta ja perusopetuksesta. Kun ylläpitäjän muuta toimintaa koskevat järjestämisedellytykset muuttuvat, vaikuttaa se myös edellytyksiin ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta.

Oppilaitosten on arvioitava toimintakykynsä itsenäisenä ylläpitäjänä ja vaihtoehtoisesti punnita eri yhteistyö- ja yhdistymismahdollisuuksia varmistaakseen laadukkaan toiminnan jatkuvuuden.

Lisäksi ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamista koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavan ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä pääsääntöisesti olisi, ettei opiskelijaksi pyrkivä ole suorittanut ammatillista perustutkintoa, muuta perusopetuksen jälkeen suoritettua ammatillista tutkintoa tai korkeakoulututkintoa. Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen olisi heille mahdollista näyttötutkintoon valmistavana oppilaitosmuotoisena koulutuksena tai näyttötutkintoon valmistavana oppisopimuskoulutuksena.

Lukiolain 19 §:n 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi tekninen korjaus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin hakumenettelystä lukiolaissa tarkoitettuun koulutukseen.

5 Esityksen vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys liittyy hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon. Lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon uudistamisella arvioidaan saatavan noin 69 miljoonan euron säästöt kokonaiskustannuksiin, josta valtionosuus valtioneuvoston vuosia 2015–2018 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti on noin 18 miljoonaa euroa.

Esityksen arvioidaan vähentävän kiinteistö-, tila-, laite- ja hallintokustannuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön suoritteiden maksullisuudesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1182/2009) mukaan koulutuksen järjestämislupa on maksullinen päätös. Ehdotettujen voimaantulosäännöksiin mukaan maksua ei kuitenkaan perittäisi järjestämislupahakemusten käsittelystä, joiden perusteella myönnettävien lupien on tarkoitus tulla voimaan lain voimaantullessa.

Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa samassakin tutkinnossa opiskeluajat ovat keskimäärin lyhyempiä kuin ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa. Ammatillisessa koulutuksessa saavutetaan kustannushyötyä ohjaamalla aikuiset heille tarkoitettuihin koulutusmuotoihin. Suorien kustannushyötyjen lisäksi tehokkuus lisääntyy lyhyemmällä työmarkkinoilta poissaolajaksojen sekä työn ohessa mahdollistuvan opiskelun kautta.

Muun kuin näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen siirtyminen järjestämislupamenettelyn ulkopuolelle tarkoittaa, että mainitun koulutuksen rahoittaminen valtionrahoituksella päättyy. Tämä on arvioitu vähentävän oppilaitosmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusrahoituksen tarvetta noin 21 miljoonaa euroa ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitustarvetta noin 4 miljoonaa euroa vuodessa. Koska muuna kuin tutkintoon johtavana ammatillisena lisäkoulutuksena on rahoitettu yritysten ja ammatinharjoittamisen kannalta välttämättömiä muun muassa erilaisiin sertifiointeihin liittyviä koulutuksia tulee muutos lisäämään yritysten ja julkisyhteisöjen rahoitusvastuuta mainituista koulutuksista.

5.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevat koulutuksen järjestämis lupien voimassaolo päättyisi. Tämän arvioidaan lisäävän tilapäisesti opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää, kun ministeriö myöntää lukio ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien hakemuksien perusteella uusia koulutuksen järjestämis lupia. Myös nykyisten vapaan sivistys-

työn oppilaitosten ylläpitäjien taloudellisten edellytysten selvittäminen viran puolesta lisääisi tilapäisesti opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää.

5.3 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien toimintaan

Esitetyillä säädösmuutoksilla luotaisiin edellytykset lukion, ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rakenteelliselle uudistamiselle. Tavoitteena on muodostaa lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjä-verkko, joka muodostuisi toimintaedellytyksiltään vahvoista koulutuksen järjestäjistä. Koulutuksen järjestäjät tulisivat olemaan nykyistä merkittävästi suurempia. Tämä vahvistaisi koulutuksen järjestäjien ammatillisia ja taloudellisia koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Vahvemmillä koulutuksen järjestäjillä olisi käytettävissä olevien resurssien pienentyessä nykyistä paremmat edellytykset huolehtia omalla toiminta-alueellaan työelämän ja yksilöiden tarpeisiin vastaavan koulutuksen järjestämisestä eri aloilla sekä varmistaa koulutuksen laatu ja vaikuttavuus. Nykyistä suuremmilla ja vahvemmillä koulutuksen järjestäjillä olisi paremmat edellytykset ylläpitää kattavaa toimipisteverkkoa maan eri osissa ja sitä kautta turvata koulutuksen saatavuus maan eri osissa.

Lukio ja ammatillisen koulutuksen organisointi suuremmiksi ja vahvemmiksi järjestäjäorganisaatioiksi antaa koulutuksen järjestäjille laajemman taloudellisen toimintaperustan ja siten paremmat mahdollisuudet kohdentaa voimavaroja joustavasti ja kustannustehokkaasti. Järjestäjille muodostuisi riittävän vahvat lähtökohdat muun muassa ammatillisesti pätevän opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä koneiden, laitteiden ja tilojen ylläpitämiseen ja uudistamiseen. Koulutuksen järjestäjillä olisi laajemman koulutustehtävänsä puitteissa suurempi liikkumavara ja siten paremmat mahdollisuudet vastata joustavasti muuttuviin koulutustarpeisiin alueilla sekä varmistaa toimintansa laatu ja tuloksellisuus.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionrahoituksen pieneminen vaikuttaa erityisesti ylläpitäjän taloudellisiin edellytyksiin

ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksista erityisesti kansanopistojen toiminta ja rahoitus koostuu vapaan sivistystyön koulutuksen ja rahoituksen lisäksi monesta eri koulutusmuodosta; ammatillisesta koulutuksesta, ammatillisesta lisäkoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta, lukiokoulutuksesta ja perusopetuksesta. Oppilaitosten on arvioitava toimintakykynsä itsenäisenä ylläpitäjänä ja vaihtoehtoisesti punnita eri yhteistyö- ja yhdistymismahdollisuuksia varmistakseen laadukkaan toiminnan jatkuvuuden. Esimerkiksi kesäyliopistojen kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista on alhainen, minkä vuoksi sen on yleisesti helpompaa sopeuttaa toimintaansa uuteen rahoitustasoon kuin esimerkiksi kansanopistojen, jotka sisäoppilaitoksina usein omistavat kiinteistönsä ja joissa on enemmän vakinaista henkilökuntaa. Ylläpitäjän vapaan sivistystyön toiminnan osuus voi olla verrattain pieni osa ylläpitäjän kokonaistoimintaa. Tällöin ylläpitäjän toiminta ja rahoitus koostuu siitä koulutuskokonaisuudesta, jonka se on kehittänyt omaksi erikoisosaamiseksi ja toiminta-ajatukselleen. Kun ylläpitäjän muuta toimintaa koskevat järjestämisedellytykset muuttuvat, vaikuttaa se myös edellytyksiin ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta.

5.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Järjestämislupien uudistaminen ei vaikuta nykyisten opiskelijoiden opiskelu- tai tutkinnonsuorittamisoikeuteen. Siirtymäsäännöksellä ja järjestämislupiin lupiin sisällytettävillä määräyksillä on tarkoitus turvata ennen uuden lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden oikeus suorittaa opintonsa loppuun. Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle ei myönnettäisi uutta järjestämislupaa, voitaisiin kuitenkin myöntää määräaikainen järjestämislupa enintään yhdeksi vuodeksi. Tapauksissa, joissa opiskelijan opintojen loppuun saattaminen tai tutkinnon suorittaminen kestäisi kauemmin kuin vuoden, olisi tarkoituksenmukaista suorittaa opinnot loppuun toistaiseksi voimassa olevan järjestämisluvan saaneen koulutuksen järjestäjän oppilaitoksessa tai tällaisen koulutuksen järjestäjän op-

pisopimuskoulutuksena. Tämä menettely edistäisi siirtyvän opiskelijan mahdollisuuksia saada laadukasta opetusta ja opiskelijapalveluita. Erityisesti pienet koulutuksen järjestäjät eivät myöskään välttämättä pysty ylläpitämään toimintaansa koko siirtymäajan. Siirtymäaika antaisi kuitenkin opiskelijalle mahdollisuuden varautua opiskelupaikan vaihtamisesta aiheutuviin muutoksiin.

Vaikutukset henkilöstön asemaan liittyvät erityisesti koulutuksen järjestämislupien uudistamisesta johtuviin koulutuksen järjestäjäverkon muutoksiin sekä samanaikaisesti uudistuksen kanssa toteutettaviin menosäästöihin. Uudistuksen tarkoituksena on johtaa koulutuksen järjestämislupien määrän vähenemiseen kaikilla koulutussektoreilla. Tätä kautta uudistus vaikuttaa myös koulutuksen järjestäjien palveluksessa olevan henkilöstön määrään ja henkilöstörakenteeseen. Koulutuksen järjestäjien vastuu hyvän henkilöstöpolitiikan toteuttamisesta korostuu muutosvaiheessa.

Koulutuksen järjestämislupia koskevalla uudistuksella ei ole suoria tasa-arvovaikutuksia. Uudistuksesta riippumatta koulutuksen järjestäjiä koskevat naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) oppilaitoksia koskevat velvoitteet.

6 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitys on käsitelty sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä. Valmistelun yhteydessä on pyydetty lausuntoa

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 18.12.2013 asettanut vapaan sivistystyön rakenne- ja rahoitustyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut laatia ehdotus muun muassa oppilaitosrakenteen kehittämisestä. Työryhmä on toiminut eri oppilaitosmuotoja edustaviin jaostoihin jakautuneena. Työryhmän on asettamispäätöksen mukaan annettava ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle 15.12.2014. Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjäkentän uudistamista on tarkoituksenmukaista tarkastella yhdessä, minkä vuoksi ylläpitämislupaan liittyvät säädös-

muutosesitykset on päätetty ottaa tähän esitykseen.

7 Riippuvuus muista esityksistä

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki lukiolain muuttamisesta

3 §. Koulutuksen järjestämislupa. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälään koottaisiin lukiokoulutuksen järjestämislupaa koskevat säännökset. Luvan myöntämisestä päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan 3 §:n säännöstä vastaavasti niistä tahoista, joille lukiokoulutuksen järjestämislupa voidaan myöntää. Järjestämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle tai rekisteröidylle yhteisölle. Luvan perusteella lukiokoulutusta voitaisiin järjestää ulkomailla. Lupa sisältäisi oikeuden järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukiokoulutuksen valmistavaa koulutusta. Pykälä vastaa voimassa olevia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädetään nykytilaa vastaavalla tavalla, että tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin luvan myöntämisen edellytyksistä, joista säädetään voimassa olevan lain 4 §:ssä. Luvan myöntämiset edellytyksiä ja säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin. Lupa voitaisiin myöntää, mikäli hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen jatkokoulutustarpeen ja koulutustarjonnan sekä hakijan ennakoidun opiskelijamäärän ja alueen jo olemassa olevan lukiokoulutusverkoston kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset tässä laissa tarkoitetun koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus.

Ehdotettu säännös sisältää voimassa olevassa laissa olevan edellytyksen ammatillisista ja taloudellisista edellytyksistä sekä koulutuksen tarpeellisuudesta. Koulutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa väestö- ja opiskelijapohja. Järjestämisluvan saajalla tulisi olla pitkän tähtäimen taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset

tehtävien asianmukaiseen järjestämiseen sekä tehtävien laadukkaaseen ja tulokselliseen toteuttamiseen. Koulutus tulisi kyetä järjestämään kustannustehokkaasti siihen kohdennettavan valtionrahoituksen turvin, opiskelijan joustavia opintopolkuja ja opintovalintoja mahdollistavasti. Lupaharkinnassa otetaan huomioon muun muassa hakijan kulurakenne, arvioitu tulokehitys, opiskelijamäärän vakaus. Koulutuksen järjestäjän olisi osoitettava vakavaraisuutta siinä määrin, että se kykenee selviytymään yllättävistä kustannusvaikutuksista aiheuttavista muutostilanteista kuten esimerkiksi kohtuullisesta opiskelijamäärien vaihtelusta. Lähtökohtaisesti hakijan on kyettävä järjestämään koulutuksensa siihen kohdennettavan valtion- ja kuntaosuuden turvin laadukkaasti ja tuloksellisesti. Koulutuksen järjestämisen asianmukaisiin edellytyksiin sisältyy, että koulutuksen järjestämisessä noudatetaan lainsäädäntöä ja tutkintojen ja opetussuunnitelman perusteista annettuja määräyksiä. Hakijalla tulisi olla edelleenkin käytettävissään koulutuksen järjestämiseen tarvittavat pedagogisesti ajanmukaiset, opiskelun kannalta turvalliset ja terveelliset tilat ja välineet sekä koulutustehtävän hoitamiseksi tarvittava määrä kelpoista henkilöstöä. Lupaedellytysten arvioinnissa otetaan huomioon, että koulutuksen järjestäjä toimii yhteistyössä alueen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa sekä alueella toimivien muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa ja että koulutuksen järjestäjän koko sen toiminnan kattava toimintajärjestelmä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on myös nykyistä vahvempi lukio- koulutuksen järjestäjien toiminnallinen ja hallinnollinen yhteistyö.

Lupaharkinnassa voitaisiin ottaa huomioon valtakunnalliset ja alueelliset erityispiirteet osana koulutuksen saavutettavuutta, kuten ruotsinkielisen ja saamenkielisen väestön koulutustarpeiden turvaaminen. Järjestämislupaharkinnassa otetaan huomioon lukiokoulutuksen järjestämisen vaikutus alueen aineenopetukseen ja aikuisten lukio- ja perusopetukseen sekä jatkokoulutukseen. Lisäksi lupaharkinnassa otettaisiin huomioon ope-

tuksen laatutekijät. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi ensimmäistä kertaa uusien säännösten perusteella järjestämislupia myöntäessään arvioida järjestämisedellytyksiä hakemusten perusteella. Järjestämisedellytyksien arvioiminen perustuisi kokonaisuuden huomioon ottavaan tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Luvan hakijalla ei olisi lakiin perustuvaa oikeutta lukiokoulutuksen järjestämisluvan saamiseen, vaikka luvan myöntämiselle säädetyt edellytykset täyttyisivät.

Koulutuksen järjestämislupaa ei ole tarkoitus myöntää, kuten nykyisinkään erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää koulutusta varten, vaan luvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä päättää. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Arviotaessa tuottaako koulutus järjestäjälleen taloudellista voittoa, tulee huomiota kiinnittää koulutuksen järjestäjän toimintaan kokonaisuudessaan. Toiminnasta voi tietyiltä osin jäädä ylijäämääkin, jota koulutuksen järjestäjä voi esimerkiksi rahastoida. Olennaista säännöksen kannalta on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, kuten voimassa olevassa 4 §:ssä lukiokoulutuksen järjestämisluvan sisällöstä ja voimassa olevassa 3 §:ssä siitä, missä lukiokoulutusta voidaan antaa, joka pääasiassa vastaa voimassa olevan lain 4 §:n 2 momenttia ja 3 §:n 3 momenttia. Järjestämisluvassa määrättäisiin kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lukiokoulutusta järjestettäisiin lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimestä. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön, kuten perusopetuslain ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain, soveltamisalaan kuuluvaa koulutusta. Oppilaitoksen nimestä riippumatta lukiokoulutukseen sovelletaan yhtäläisesti ehdotetun lain säännöksiä. Tältä osin pykälä vastaa voimassa olevaa säännöstä. Ehdotettuun 3 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka perusteella

koulutuksen järjestäjä voisi päättää tarkemmin toimipaikkojen sijainnista.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin asetuk-senantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuk-sella säädettäisiin koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä. Asetuksella sää-dettäisiin muun muassa hakemuksen tekemi-sen ajankohdasta, järjestämisluvan myöntä-misen yksityiskohtaisemmista kriteereistä, haettavan koulutustehtävän yksilöimisestä ja perusteluista, koulutustarpeesta ja hakijan ta-loudellisten ja ammatillisten edellytysten sel-vittämiseksi tarvittavista asiakirjoista ja sel-vityksistä, kuten hakijan tilinpäätösasiakirjat tai muu vastaava selvitys, selvitys vakavarai-suudesta ja maksuvalmiudesta.

Järjestämislupahakemuksessa tulee olla riittävät tiedot luvan hakijasta sekä siitä, mil-lä perusteella lupaa koulutuksen järjestämi-seen haetaan. Järjestämislupahakemuksesta tulee käydä ilmi muun muassa se, missä kun-nissa koulutusta on tarkoitus järjestää, koulu-tuksen järjestämismuoto sekä erityistä koulu-tustehtävää koskevat tiedot. Hakijan tulisi esittää selvitystä kokemuksestaan lukiokou-lutuksen järjestäjänä. Kokemus tulee kuvata huomioiden koko lukiokoulutuksen volyyymi ja kokonaisuus. Hakemuksessa on myös il-moitettavaa millä kielillä opetusta on tarkoi-tus antaa.

Hakemuksen tiedoista tulee ilmetä, miten koulutuksen järjestäjän on tarkoitus varmis-taa toimintansa riittävän korkea laatu ja opis-kelijoiden yhdenvertainen kohtelu opintojen järjestämisen ja saatavuuden osalta. Järjes-tämislupa hakemuksessa tulee esittää myös muun muassa koulutuksen järjestäjän sisäi-sestä valvonnasta sekä hakijan edellisen tili-kauden tilinpäätösasiakirjat tai muu vastaava selvitys. Lisäksi hakijan tulee esittää selvitys vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta ja niiden turvaamisesta toimintaa aloitettaessa ja seuraavan viiden vuoden ajanjaksolla.

Edellä kuvattujen asiakirjojen lisäksi ope-tus- ja kulttuuriministeriö voisi edellyttää lu-vanhakijoita toimittamaan myös muita tar-peelliseksi katsomiaan asiakirjoja ja selvityk-siä. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja niiden mahdollisesti aiheuttamat tarpeet voi-vat edellyttää muidenkin kuin edellä mainit-tujen asiakirjojen ja selvityksien hankkimis-

ta. Tämän vuoksi tyhjentävän luettelon laatimista hakemuksessa esitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä on pidettävä epätarkoituksenmukaisena.

4 §. Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälään koottaisiin 3 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestämisluvan muuttamista ja peruuttamista koskevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan järjestämisluvan muuttamisesta päättää Opetus- ja kulttuuriministeriö. Muuttaminen tapahtuu pääsääntöisesti hakemuksesta, mutta momentissa säädettäisiin myös ministeriön toimivalta ilman hakemusta muuttaa järjestämisluvan määräyksiä ja muita ehtoja, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista tai muut koulutuksen järjestämisen edellytykset eivät täyty. Järjestämisluvan muuttaminen liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa lukiokoulutuksen järjestäjäverkossa tai kuntaverkossa tapahtuu muutoksia, joilla on laajempia alueellisia tai valtakunnallisia vaikutuksia lukiokoulutuksen järjestämiseen. Samoin lupaa voitaisiin yksittäisessä tapauksessa muuttaa, mikäli lukiokoulutuksen järjestämisen tarve ei ole vähentynyt, mutta yksittäisen koulutuksen järjestäjän edellytykset järjestää erityisen tehtävän mukaista koulutusta on merkittävästi alentunut. Tällöin lupaa voitaisiin arvioida uudelleen erityisen tehtävän määräyksen osalta, kuitenkin peruuttamatta koko koulutuksen järjestämislupaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koulutuksen järjestämisluvan peruuttamisesta. Peruuttaminen voi tapahtua hakemuksesta. Tämän lisäksi ministeriö voi myös ilman hakemusta peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 3 §:n 2 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Koulutuksen järjestäjän kuulemisesta ja muusta menettelystä koulutuksen järjestämislupia muutettaessa tai peruuttaessa säädetään yleislakina hallintolaissa, eikä siitä säädetä erikseen lukiolaissa.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päät-

täisi opetus- ja kulttuuri ministeriö noudattaen samoja periaatteita, mitä muista koulutuksen järjestäjistä pykälässä säädetään.

19 §. Opiskelijaksi hakeutuminen. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan hakumenettelystä säädetään erikseen. Säännös on nykytulkinnan mukaan viitannut laintasoiseen säädökseen, vaikka sitä säädettäessä tarkoitus on ollut delegoida norminantovalta asetuksen tasolle. Momentin sanamuoto korjataan vastaamaan tarkoitettua säädöstasoa.

Tämän lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksessä ehdotetaan säädettäväksi kaikkien aiemmin myönnettyjen lukiokoulutuksen järjestämisluvien voimassaolon päättymisestä ja siitä, että ministeriö voisi myöntää määräaikaisen järjestämisluvan nykyiselle lukiokoulutuksen järjestäjälle, jolle ei tämän lain 3 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voitaisiin myöntää, jos se on tarpeen ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitojärjestelyt tai muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen lupa voitaisiin myöntää enintään vuoden 2017 loppuun saakka.

1.2 Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

8 §. Koulutuksen järjestämislupa. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälään koottaisiin järjestämislupaa koskevat säännökset. Luvan myöntämisestä päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö, kuten nykyisinkin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, kuten voimassa olevassakin 8 §:ssä niistä organisaatiomuodoista, joille ammatillisen koulutuksen järjestämislupa voidaan myöntää. Järjestämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle.

Pykälän 2 momentissa säädetään nykytilaa vastaavalla tavalla, että tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin luvan myöntämisen edellytyksistä, joista säädetään voimassa olevan lain 9 §:ssä. Luvan myöntämiset edellytyksiä ja säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin. Lupa voitaisiin myön-

tää, mikäli hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen kannalta tarpeellista. Koulutustarpeen arvioinnissa otettaisiin huomioon valtakunnalliset koulutustarve-ennakoinnit ja aikuiskoulutuksen saavutettavuus. Koulutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa väestö- ja opiskelijapohja, opiskelijamäärä, työvoiman tarve ja osaamistarve, mukaan lukien alueiden väliset erot ja elinkeinorakenteen muutokset, koulutukseen hakeutuminen ja alueella oleva koulutustarjonta. Alueelliseen saatavuuteen liittyy myös ruotsinkielisen ja saamenkielisen väestön koulutustarpeiden turvaaminen.

Uusi sanamuoto vastaisi noudatettua käytäntöä. Lisäksi edellytetään, kuten nykyisinkin, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Järjestämisluvan saajalla tulisi olla pitkän tähtäimen taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset tehtäviensä eli ammatillisen koulutuksen järjestämiseen. Valtionosuusrahoitteinen koulutus on toteutettava siihen osoitetun rahoituksen puitteissa laadukkaasti ja tuloksellisesti. Hakijan on myös osoitettava vakavaraisuutta siinä määrin, että se kykenee selviytymään yllättävistä kustannusvaikutuksista aiheuttavista muutostilanteista kuten esimerkiksi kohtuullisista opiskelijamäärien vaihteluista sekä tarvittavista investoinneista. Lupaharkinnassa otettaisiin huomioon, että hakija toimii yhteistyössä erityisesti alueen ammattikorkeakoulujen ja myös yliopistojen kanssa sekä alueella toimivien muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa.

Hakijalla tulisi olla käytettävissä koulutuksen järjestämisen edellyttämät tilat ja välineet sekä tarvittava kelpoisuusehdot täyttävä opetushenkilöstö. Lisäksi ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa tulee selvittää, onko hakijalla toimivat työelämäyhteydet. Järjestämisedellytyksiä arvioitaisiin jatkossa nykyistä useammasta tarkastelunäkökulmasta.

Arvioinnissa on tarkoitus hyödyntää vuoden 2015 alussa toteutettavaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien laadunhallintajärjestelmien itsearvioinnin tuloksia sekä esimerkiksi tulorahoituksesta saatavaa tietoa. Järjestämislupahakemuksia tarkasteltaisiin ko-

konaisuutena ottaen huomioon laadulliset tekijät, koulutuksen kysyntä ja sekä valtakunnalliset koulutustarve-arvioinnit. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Arvioitaessa tuottaako koulutus järjestäjälleen taloudellista voittoa, tulee huomiota kiinnittää koulutuksen järjestäjän toimintaan kokonaisuudessaan. Toiminnasta voi tietyiltä osin jäädä ylijäämääkin, jota koulutuksen järjestäjä voi esimerkiksi rahastoida. Olennaista säännöksen kannalta on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen. Ministeriön järjestämislupia koskeva päätöksenteko perustuu kaikki edellä mainitut asiakokonaisuudet huomioon ottavaan tarkoituksenmukaisuus harkintaan. Luvan hakijalla ei olisi lakiin perustuvaa oikeutta ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan saamiseen, vaikka luvan myöntämiselle säädetyt edellytykset täytyisivät.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtuus valtioneuvoston asetuksella säätää koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä. Asetuksella säädettäisiin mm. hakemuksen tekemisen ajankohdasta, järjestämisluvan myöntämisen yksityiskohtaisemmista kriteereistä, haettavan koulutustehtävän yksilöimisestä ja perusteluista, koulutustarpeesta ja hakijan taloudellisten ja ammatillisten edellytysten selvittämiseksi tarvittavista asiakirjoista ja selvityksistä, kuten hakijan tilinpäätösasiakirjat tai muu vastaava selvitys, selvitys vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta. Edellä kuvattujen asiakirjojen lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voisi edellyttää luvanhakijoita toimittamaan myös muita tarpeelliseksi katsomiaan asiakirjoja ja selvityksiä. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja niiden mahdollisesti aiheuttamat tarpeet voivat edellyttää muidenkin kuin edellä mainittujen asiakirjojen ja selvityksien hankkimista. Tämän vuoksi tyhjentävän luettelon laatimista hakemuksessa esitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä on pidettävä epätarkoituksenmukaisena.

Tämän lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 2—4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi aiemmin myönnettyjen järjestämislupien voimassaolon päättymisestä ja siitä, että ministeriö voisi myöntää määräaikaisen jär-

jestämisluvan nykyiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, jolle ei tämän lain 8 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voitaisiin myöntää, jos se on tarpeen ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitojärjestelyt tai muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen lupa voitaisiin myöntää enintään vuoden 2017 loppuun saakka. Määräaika pitäisi olla lyhyt määräaikaisen koulutuksen laadun ja toimintaedellytysten varmistamiseksi.

9 §. Koulutustehtävä. Säännöksen otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälässä säädettäisiin järjestämisluvassa määrättävästä koulutustehtävästä ja sen sisällöstä. Säännös vastaa pääosin voimassa olevassa 9 §:ssä säädettyä koulutustehtävän sisältöä. Koulutusasteista ei ole enää tarpeen säätää. Opistoasteen ja ammatillisen korkea-asteen koulutus on lakanut ammattikorkeakoulu-uudistuksen yhteydessä. Säännös koskee ammatillista koulutusta. Koulutustehtävä sisältää tarpeelliset määräykset, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä ja erityisesti koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämisestä oppilaitosmuotoisena ja oppisopimuskoulutuksena ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutustehtävään on mahdollista ottaa määräyksiä esimerkiksi kalliiden tai valtakunnallisten koulutusalojen hoitamisvelvoitteesta sekä erityisopetusta koskevia määräyksiä. Koulutusaloja voidaan tarvittaessa myös rajoittaa. Koulutustehtävään voitaisiin sisällyttää varsinaisen koulutustehtävän lisäksi muita velvoitteita. Koulutuksen järjestäjien fuusion yhteydessä sitä koskevaan järjestämislupaan sisältyvässä koulutustehtävässä voitaisiin määrätä, miten fuusion yhteydessä toimintansa lopettavan koulutuksen järjestäjän tai oppilaitosyksikön opiskelijoiden koulutus tulee saattaa loppuun ja opiskelijoiden asema turvata.

9a §. Koulutustehtävän muuttaminen ja järjestämisluvan peruuttaminen. Säännös olisi uusi. Siinä säädettävät asiat sisältyvät voimassa olevan lain 9 §:ään. Pykälässä säädettäisiin viranomaisaloitteisesti tehtävästä koulutustehtävän tai järjestämisluvan muuttami-

sesta, jotka pääsääntöisesti tapahtuvat hakemuksesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin perusteista, joiden nojalla ministeriö voisi ilman koulutuksen järjestäjän hakemusta muuttaa järjestämisluvassa määrättyä koulutustehtävää tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan. Järjestämisluvan peruuttaminen tai koulutustehtävän muuttaminen voitaisiin yksipuolisesti tehdä, mikäli koulutus ei enää ole valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen- ja tarjonnan kannalta tarpeen. Lisäksi koulutustehtävän tai järjestämisluvan voisi peruuttaa yksipuolisella päätöksellä, jos koulutuksen järjestämiseen tai järjestämisedellytyksiin liittyvät syyt tai muut syyt sitä edellyttävät. Tavoitteena on muodostaa vahvoja koulutuksen järjestäjäorganisaatioita, jolloin koulutusta kootaan isompiin toimintakykyisiin organisaatioihin. Alueella järjestettävää koulutusta tulee tarkastella kokonaisuutena ja edistää koulutuksen järjestäjien profiloitumista. Samaa koulutusta ei ole koulutuksen laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus huomioiden lähtökohtaisesti perusteltua järjestää alueella useiden koulutuksen järjestäjien toimesta. Julkisen talouden säästötoimenpiteistä johtuvat ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat säästötoimenpiteet, opiskelijamäärien vähentäminen ja yksikköhintojen leikkaukset, voivat johtaa tilanteeseen, jossa koulutuksen järjestäjän edellytykset laadukkaana koulutuksen järjestämiseen heikkenevät edellä mainittujen seikkojen johdosta. Fuusioprosessin yhteydessä opettajat voivat hakeutua muiden koulutuksen järjestäjien palvelussuhteeseen ja vastaavasti oppilaitokseen ei enää hakeuduta. Koulutuksen järjestäjän koulutustehtävää voitaisiin muuttaa siten, että jonkin koulutusalan tai tutkinnon koulutus lakkaa. Vastaavasti muutos voi koskea muuta koulutuksen järjestämisluvassa määrättyä asiaa tai koko järjestämislupaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi perusteista, joiden nojalla järjestämislupa voitaisiin yksipuolisesti peruuttaa. Sen ohella, että järjestämislupa voidaan yksipuolisesti peruuttaa koulutustarpeeseen ja koulutustarjontaan liittyvien syiden johdosta, joista säädetään edellä 1 momentissa, lupa voitaisiin peruuttaa, jos koulutus ei enää täytä 8 §:ssä luvan myöntämiselle säädettyjä ammatillisia

ja taloudellisia edellytyksiä tai koulutus järjestetään vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Säännös vastaa nykytilannetta. Koulutuksen järjestäjän on täytettävä järjestämisluvan myöntämisen edellytykset myös luvan myöntämisen jälkeen.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 4 momenttia.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päätäisi opetus- ja kulttuuri ministeriö noudattaen samoja periaatteita, mitä muista koulutuksen järjestäjistä pykälässä säädetään.

27 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti kumotun 2 momentin tilalle. Uudessa 2 momentissa säädettäisiin, että ammatillisen perustutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä pääsääntöisesti olisi, ettei opiskelijaksi pyrkivä ole suorittanut ammatillista perustutkintoa, muuta perusopetuksen jälkeen suoritettua ammatillista tutkintoa tai korkeakoulututkintoa. Myös mainittuja tutkintoja vastaavat aiemmat tutkinnot ja koulutukset sekä ulkomailla suoritettut vastaavat tutkinnot olisivat opiskelijaksi ottamisen esteenä. Säännöksen tarkoituksena on ohjata jo ammatillisen tutkinnon suorittaneet ammatillisena aikuiskoulutuksena järjestettyyn koulutukseen. Säännös ei esittäisi opiskelijaa suorittamasta jo suoritettua ammatillisen tutkinnon lisäksi toista ammatillista perustutkintoa. Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen olisi mahdollista näyttötutkintoon valmistavana oppilaitosmuotoisena koulutuksena tai näyttötutkintoon valmistavana oppisopimuskoulutuksena.

Säännöksessä mainituin poikkeusperustein opiskelija voitaisiin ohjata myös ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutukseen. Jos näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisen yhteydessä koulutuksen järjestäjä havaitsee, että opiskelija tarvitsee sairautensa, vammansa taikka heikkojen oppimis- tai sosiaalisten valmiuksiensa vuoksi tai muusta opiskelijasta johtuvasta perustellusta syystä opetussuunnitelmaperusteista koulutusta, voitaisiin hänet tällöin valita koulutuksen järjestäjän päätöksellä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Opiskelijan toive ei olisi yksin perustel-

tu syy, vaan syiden täytyy liittyä opiskelijan puutteellisiin mahdollisuuksiin saada opintonsa tai tutkintonsa suoritetuksi näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja tutkintotilaisuuksissa.

1.3 Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin soveltamisalasäännöstä muutetaan siten, että jatkossa laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta. Lisäksi pykälään sisällytettäisiin voimassa olevaa säännöstä vastaava määritelmä, jonka mukaan lain soveltamisalaan kuuluva koulutus olisi ammatillista aikuiskoulutusta.

Voimassa olevan lain 2 momentissa on ollut työelämän kehittämis- ja palvelutehtävää koskeva määritelmä. Jatkossa tämän lain 5 §:ssä tarkoitetuissa koulutuksen järjestämisluvassa ei enää päätetä erillisestä työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä. Tämän vuoksi pykälän nykyiseen 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

4 §. Koulutuksen järjestämislupa. Pykälän 1 momentissa säädetään, että oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen järjestäjinä voivat olla nykytilaa vastaavalla tavalla kunnat, kuntayhtymät, valtio sekä yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Luvan koulutuksen järjestämiseen myöntää hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö. Kaikki tässä laissa tarkoitetun valtioneosuusrahoitteisen koulutuksen järjestäjät tarvitsevat koulutuksen järjestämisluvan. Koulutuksen järjestäjä voi halutessaan järjestää myös muuta kuin tässä laissa tarkoitettua koulutusta. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen on voimassa, mitä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 9 §:ssä säädetään. Näiden opiskelijoiden osalta koulutuksen järjestäminen on kytketty

ammattillisen peruskoulutuksen järjestämislupaan, sillä näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus määräytyy osana opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta.

Pykälän 2 momentissa säädetään nykytilaa vastaavalla tavalla, että tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Pykälän 3 momentissa on aiemmin säädetty siitä, että koulutus voidaan järjestää joko oppilaitoksissa tai oppisopimuskoulutuksena. Nyt vastaava säännös on tarkoitus siirtää pykälän 1 momenttiin. Voimassa olevassa 3 momentissa ollut myös säännös laissa tarkoitettua koulutusta järjestävistä oppilaitoksista. Säännös on ollut esimerkinomainen eikä siinä ole säädetty tyhjentävästi niistä oppilaitoksista, joissa ammatillista aikuiskoulutusta voidaan järjestää. Tämän vuoksi säännös ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi. Kuten nykyisinkin, koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Myös jatkossa koulutusta voidaan järjestää aiemmin 3 momentissa mainituissa oppilaitoksissa.

Pykälän uuteen 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nykyisen 5 §:n 1 momenttia vastaava säännös järjestämisluvan myöntämisen edellytyksistä. Luvan myöntämisen keskeisenä edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäjän toiminta vastaa alueelliseen tai valtakunnalliseen koulutustarpeeseen. Koulutustarpeen arvioinnissa otettaisiin huomioon valtakunnalliset koulutustarve-ennakoinnit ja aikuiskoulutuksen saavutettavuus. Koulutuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa väestö- ja opiskelijapohja, opiskelijamäärä, työvoiman tarve ja osaamistarve, mukaan lukien alueiden väliset erot ja elinkeinorakenteen muutokset, koulutukseen hakeutuminen ja alueella oleva koulutustarjonta. Alueelliseen saatavuuteen liittyy myös ruotsinkielisen väestön koulutustarpeiden turvaaminen.

Aikuiskoulutustehtävä voidaan antaa pääsääntöisesti sellaiselle hakijalle, joilla on vahvan omaehtoisen aikuiskoulutuksen lisäksi riittävästi muiden tahojen rahoittamaa koulutusta ja työelämän kehittämistoimintaa.

Tehtävän arvioinnissa otettaisiin huomioon erityisesti näyttötutkintojärjestelmään liittyvä osaaminen mukaan lukien valmistavan koulutuksen henkilökohtaistaminen sekä toteutunut työelämäyhteistyö ja työelämän kehittäminen. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutustehtävänsä edellyttämä riittävä ja tarvittavan kelpoisuuden omaava henkilöstö, toimivat ja ajanmukaiset pedagogiset prosessit ja oppimisympäristöt, tilat ja välineet sekä yhteistyösuhteet.

Oppisopimuskoulutuksen järjestäminen on osa aikuiskoulutustehtävää. Oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen liittyvää osaamista sekä järjestämisedellytyksiä arvioitaisiin kokonaisuutena erikseen. Oppisopimuskoulutuksen osalta koulutustarpeen arvioinnissa otetaan huomioon sekä aikuisten että nuorten oppisopimuskoulutuksen riittävä saatavuus. Lupaharkinnassa otetaan huomioon nuorten mahdollisuudet opiskella oppisopimuskoulutuksessa sekä joustavat siirtymät opintojen eri vaiheissa oppilaitosmuotoisen ja oppisopimuskoulutuksen välillä alakohtaisesti ja alueellisesti.

Järjestämisluvan saajalla tulisi olla pitkän tähtäimen taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset tehtäviensä eli ammatillisen aikuis-koulutuksen järjestämiseen. Valtionosuusrahoitteinen koulutus on toteutettava siihen osoitetun rahoituksen puitteissa laadukkaasti ja tuloksellisesti. Hakijan on myös osoitettava vakavaraisuutta siinä määrin, että se kykenee selviytymään yllättävistä kustannusvaikutuksista aiheuttavista muutostilanteista kuten esimerkiksi kohtuullisista opiskelijamäärien vaihteluista sekä tarvittavista investoinneista. Järjestämislupaharkinnassa otettaisiin huomioon, että hakija toimii yhteistyössä erityisesti alueen ammattikorkeakoulujen ja myös yliopistojen kanssa sekä alueella toimivien muiden koulutuksen järjestäjien sekä työelämän kanssa. Lisäksi lupaharkinnassa otettaisiin huomioon opetuksen laatu-tekijät.

Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Arvioitaessa tuotako koulutus järjestäjälleen taloudellista voittoa, tulee huomiota kiinnittää koulutuksen järjestäjän toimintaan kokonaisuudessaan. Toiminnasta voi tietyiltä osin jäädä ylijäämääkin, jota koulutuksen järjestäjä voi

esimerkiksi rahastoida. Olennaista säännöksen kannalta on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen.

Järjestämislupahakemusta perustuisi kaikki edellä mainitut seikat huomioon ottavaan kokonaisharkintaan.

Järjestämislupahakemuksessa tulee olla riittävät tiedot luvan hakijasta sekä siitä, millä perusteella ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 5 §:n mukaista aikuiskoulutustehtävää haetaan. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin järjestämisluvan hakemisesta ja hakemuksen liitettävästä selvityksestä. Järjestämislupahakemuksista tulee käydä ilmi muun muassa se, mihin tutkintoihin valmistavaa koulutusta luvan perusteella on tarkoitus järjestää sekä onko koulutusta tarkoitus järjestää oppilaitosmuotoisena vai oppisopimuskoulutuksena. Hakijan tulisi esittää selvitystä näyttötutkintoihin ja valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamiseen liittyvästä osaamisesta, oppisopimuskoulutuksen järjestämis-, suunnittelu ja ohjausosaamisesta, työelämän kehittämis-toiminnasta sekä kokemuksestaan ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjänä. Kokemus tulee kuvata huomioiden koko ammatillisen aikuiskoulutuksen volyymi ja kokonaisuus. Hakemuksessa on myös ilmoitettava millä kielillä opetusta on tarkoitus antaa.

Järjestämislupahakemukseen on liitettävä arvio koulutuksen järjestäjän toiminnallisista edellytyksistä alueen työ- ja elinkeinoelämän sekä muut koulutus- ja tutkimustoimijat huomioiden. Kokonaiskuvan saamiseksi hakemuksessa tulee myös esittää, millä paikallakunnilla toimintaa on tarkoitus ryhtyä harjoittamaan, vaikka järjestämisluvassa ei määrätä koulutuksen järjestämisen sijaintipaikkaa.

Hakemuksen tiedoista tulee ilmetä, miten koulutuksen järjestäjän on tarkoitus varmistaa toimintansa riittävän korkea laatu ja opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu opintojen järjestämisen ja saatavuuden osalta.

Järjestämislupa hakemuksessa tulee esittää myös muun muassa koulutuksen järjestäjän sisäisestä valvonnasta sekä hakijan edellisen tilikauden tilinpäätösasiakirjat tai muu vastaava selvitys. Lisäksi hakijan tulee esittää selvitys vakavaraisuudesta ja maksuvalmiu-

desta ja niiden turvaamisesta toimintaa aloitettaessa ja seuraavan viiden vuoden ajanjaksoilla.

Edellä kuvattujen asiakirjojen lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voisi edellyttää luvanhakijoita toimittamaan myös muita tarpeelliseksi katsomiaan asiakirjoja ja selvityksiä. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ja niiden mahdollisesti aiheuttamat tarpeet voivat edellyttää muidenkin kuin edellä mainittujen asiakirjojen ja selvityksien hankkimista. Tämän vuoksi tyhjentävän luettelon laatimista hakemuksessa esitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä on pidettävä epätarkoituksenmukaisena.

Tämän lain voimaantulosäännöksen 2—3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi aiemmin myönnettyjen järjestämislupien voima- saolon päättymisestä ja siitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö voisi myöntää määräaikaisen järjestämisluvan nykyiselle järjestämisluvan haltijalle, jolle ei myönnettäisi toistaiseksi voimassa olevaa järjestämislupaa nyt ehdotettavan lain perusteella. Enintään yhden vuoden määräaikainen lupa voitaisiin myöntää, jos se on tarpeen ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi, ammatillisen aikuiskoulutuksen tuottamisen uudelleenjärjestämiseksi tai muusta vastaavasta erityisestä syystä. Määräaikaisia järjestämislupia voitaisiin näin ollen myöntää esimerkiksi useammalle koulutuksen järjestäjälle, joiden toiminnan toivotaan yhdistyvän ja joiden edellytettäisiin vuoden kuluessa hakevan yhtä järjestämislupaa.

Ammatillista aikuiskoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää kuten nykyisinkin myös valtion oppilaitoksessa.

Muutosten yhteydessä myös pykälän otsikko muutetaan vastaamaan muuttunutta sisältöä.

5 §. Aikuiskoulutustehtävä. Koulutuksen järjestämisluvassa hakijalle määrätään aikuiskoulutustehtävä. Aikuiskoulutustehtävä sisältää tarpeelliset määräykset, joiden perusteella koulutuksen järjestäjä toteuttaa luvassa annettua tehtäväänsä.

Koulutustehtävään on mahdollista ottaa määräyksiä esimerkiksi kalliiden tai valtakunnallisten koulutusalojen hoitamisvelvoitteesta sekä erityisopetusta koskevia määräyksiä. Koulutusaloja voidaan tarvittaessa myös

rajoittaa. Nykyistä vastaavalla tavalla tavoitteena on, että useimmat koulutuksen järjestäjät voisivat järjestää näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta kaikilla koulutusaloilla. Koulutusaloja koskeissa määräyksissä määritellään myös millä koulutusaloilla luvan haltija saa omissa oppilaitoksissaan järjestää oppisopimuskoulutuksen tietopuolista opetusta. Ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen erityispiirteet otettaisiin järjestämisluvissa huomioon. Järjestämisluvassa määritellään opetuskieli, josta seuraa oikeus ruotsinkielisen koulutuksen järjestämiseen.

Koulutuksen järjestämisluotoja ovat oppilaitosmuotoinen koulutus tai oppisopimuskoulutus. Luvassa määrättäisiin siitä missä järjestämisluodoissa koulutuksen järjestäjä voi koulutusta järjestää. Oppisopimuskoulutuksen järjestäminen poikkeaa oppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämisestä. Tämän vuoksi oppisopimuskoulutuksen järjestäminen edellyttäisi koulutuksen järjestäjältä vahvaa oppisopimuskoulutusosaamista. Aikuiskoulutustehtävä voitaisiin myöntää myös ilman oikeutta järjestää koulutusta oppisopimuskoulutuksena. Vastaavasti kaikilla oppisopimusmuotoisen koulutuksen järjestäjillä ei välttämättä olisi oikeutta oppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämiseen.

Aikaisemmasta poiketen järjestämisluvassa ei jatkossa enää määrättäisi työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä tai näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien sekä oppisopimusten määrästä. Tavoitteena on, että työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä muuttuu osaksi ammatillista aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla koulutusta toteuttaneiden koulutuksen järjestäjien normaalia toimintaa. Jatkossa työelämän kehittämiseen liittyvät tehtävät ovat osa aikuiskoulutustehtävää toteutettavien koulutuksen järjestäjien perustehtävää eikä järjestämisluvassa ole tarpeen erikseen myöntää oikeutta tällaisen tehtävän toteuttamiseen. Jatkossa järjestämisluvassa ei myöskään määriteltäisi opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrää. Ammatillisen aikuiskoulutuksen sekä oppisopimuskoulutuksen ensisijainen määrällinen ohjausväline ovat rahoituspäätökset. Uusien järjestämislupien tavoitteena ovat vahvat koulutuksen järjestäjät, jol-

loin nykyisen kaltaista vähimmäisrahoituksen turvaavaa instrumenttia ei jatkossa enää voida pitää perusteltuna. Käytännössä vähimmäismäärällä on ollut merkitystä hyvin harvoille koulutuksen järjestäjille. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö viime vuosina koulutuksen kohdistettujen menoleikkausten vuoksi joutunut muutamaan ilman hakemusta erityisesti eräiden oppisopimuskoulutuksen järjestäjien järjestämislupia koulutuksen monipuolisen alueellisen tarjonnan turvaamiseksi valtion talousarvion rajoissa. Vähimmäismäärän perustella maksettava rahoitus voi myös aiheuttaa valtionosuusrahoituksen epätarkoituksenmukaista kohdentumista. Tämän vuoksi opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten vähimmäismäärästä päättäminen järjestämisluvassa ei ole tarpeen. Enimmäismäärä puolestaan saattaisi jäykistää koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia tarjota elinkeinoelämän ja kansalaisten mahdollisuuksia saada tarpeellista koulutusta esimerkiksi äkillisen rakennemuutoksen tilanteissa.

5 a §. Järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen. Järjestämisluvan muuttamisesta päättäisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Tavallisesti järjestämislupaa muutettaisiin koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Kuten nykyisinkin ministeriö voisi kuitenkin eräissä tilanteissa muuttaa järjestämislupaa viranomaisaloitteisesti. Koulutustehtävän määrittely kuuluu valtion koulutuspolitiikan ydinalueeseen. Tämän vuoksi ilman hakemusta voitaisiin muuttaa järjestämisluvassa määrättävää aikuiskoulutustehtävä sekä muita määryksiä muun muassa silloin jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Näin voidaan varmistaa riittävä koulutustarjonta kaikilla aloilla yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti. Vaikka järjestämisluvan muuttaminen ei aina edellyttäisikään koulutuksen järjestäjän esitystä, koulutustehtävää koskevat muutokset perustuisivat jatkossa kuten nykyisinkin lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän aloitteeseen.

Koulutuksen järjestäjätahon olisi täytettävä järjestämisluvan myöntämisedellytykset myös luvan myöntämisen jälkeen. Jos koulutuksen järjestäjän toiminta ei täytä järjestämisluvan myöntämisedellytyksiä, järjestämislupa voitaisiin peruuttaa. Lisäksi koulutustarpeen olennaiset muutokset tai koulutuk-

sen järjestäjän toiminnassa ilmenevät lainvastaiset menettelytavat voisivat olla perusteena järjestämisluvan peruuttamiseen. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päätäisi opetus- ja kulttuuri ministeriö noudattaen samoja periaatteita, mitä muista koulutuksen järjestäjistä pykälässä säädetään.

9 §. Ammatillinen lisäkoulutus. Jatkossa tässä laissa tarkoitettua ammatillista aikuis-koulutusta voidaan järjestää vain ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistavana koulutuksena. Tämän vuoksi säännös, joka koskee muun kuin ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämistä, kumottaisiin.

18 §. Rahoitus. Pykälän 3 momentin säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjän sijaan säännös koskee koulutuksen järjestäjää. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain nojalla kehittämisavustusta valtion talousarvioon otettujen määrärahojen rajoissa. Asiallisesti säännös ei muutu, mutta koska jatkossa lupaa ei enää myönnetä ammatillisen lisäkoulutuksen, on säännöksen terminologian täsmentäminen tarpeen.

22 §. Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös. Voimassa olevassa säännöksessä on ollut vuoteen 1999 liittyvä siirtymäsäännös, jonka mukaan kaikki lain voimaan tullessa ammatillista koulutusta järjestävät oppilaitoksen ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Säännös ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

23 §. Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös. Voimassa olevan lain 23 §:ssä oleva henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi. Säännöksen mukaan oppilaitosten viran- ja toimenhaltijat, työntekijät ja tuntiopettajat sekä henkilöt, jotka toimivat oppisopimuskoulutuksen hallintotehtävissä, ovat jatkaneet lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään. Säännös liittyy vuoden 1999 uudistukseen.

1.4 Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

4 §. Oppilaitoksen ylläpitäminen. Pykälässä säädetään luvasta ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosta. Voimassa olevan 4 §:n 2 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että taloudellisten edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon hakijan toiminta kokonaisuudessaan. Säännös täsmentäisi sitä, että valtionrahoituksen vähentyessä vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäminen edellyttää taloudellisesti riittävän vahvaa ylläpitäjätahoa. Ylläpitäjätahon taloudellisten edellytysten arvioinnissa otettaisiin huomioon hakijan koko toiminnan taloudellinen tilanne. Ylläpitäjätahon taloudellista tilannetta arvioidaan jo nykyisinkin käytännössä toiminnan kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta kuvaavilla tunnusluvuilla. Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitölupaharkinnassa otettaisiin huomioon järjestäjän koko toiminta, mukaan lukien oppilaitoksen mahdollinen tutkintoon johtava koulutus. Lisäksi lupaharkinnassa otetaan huomioon oppilaitosten arvo- tai aatetausta tai muu koulutustehtävän tuoma erityisyys sekä syrjäytymistä ehkäisevä työ. Voimassa olevan 4 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään vastoin vapaasta sivistystyöstä annettua lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi, että peruuttaminen olisi mahdollista myös silloin, jos ylläpitämisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää täyty. Lisäksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös tietojensaantioikeudesta ylläpitämisluvan peruuttamista koskevassa asiassa. Ylläpitäjän olisi opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä toimitettava momentissa tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeellinen selvitys. Säännöksellä olisi merkitystä erityisesti silloin, kun ylläpitämisluvan peruuttamista

koskeva asia tulisi vireille opetus- ja kulttuuriministeriön aloitteesta. Esimerkiksi luvan myöntämiselle säädettyjen edellytysten täyttymisen selvittämiseksi tarpeellista selvitystä voisivat olla muun muassa ylläpitäjän kirjanpitoa ja hallintoa koskevat asiakirjat sekä muut asiakirjat, joilla ylläpitäjä voi osoittaa, että se täyttää luvan myöntämiselle säädetty edellytykset. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi tutkia viran puolesta ylläpitäjien taloudelliset edellytykset ylläpitää oppilaitosta ottaen huomioon vähenevän valtionrahoituksen arvioitu kokonaisvaikutus.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lukioasetuksessa olisi tarkoitus säätää...

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa olisi tarkoitus säätää...

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lukiolain ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentissa säädettäisiin aiemmin myönnettyjen järjestämisluvien voimassaolon päättymisestä ja siitä, että ministeriö voisi myöntää määräaikaisen järjestämisluvun sellaiselle nykyiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle ei myönnettäisi järjestämislupaa nyt ehdotettavan lain nojalla. Lisäksi säädettäisiin, että Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvut myönnetään noudattaen, mitä tässä laissa säädetään.

Voimassaolevat vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitämisluvat säilyisivät ehdotetun lain mukaisina ylläpitämislupina. Ehdotetun lain säännöksiä noudatettaisiin vuoden 2017 alusta voimaan tuleviin ylläpitämislupaa koskeviin päätöksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi lain 4 §:n 5 momentin nojalla peruuttaa oppilaitosta kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan 1.1.2017 lukien, jos esimerkiksi taloudelliset edellytyksen oppilaitoksen ylläpitämiseen eivät enää täytyisi.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunta on arvioinut toimilupasääntelyä perustuslain 123 §:n 2 momentin säännöksen kannalta ammattikorkeakoululakia koskevan esityksen yhteydessä (ks. PeVL 9/2013 vp ja PeVL 74/2002 vp). Valiokunta on katsonut, että perustuslaissa on tällaisella sääntelyvarauksella perustuslain esitöiden mukaan (PeVM 10/1998 vp) viitattu siihen, että varauksessa tarkoitettua asiaa koskevan sääntelyn yksityiskohtainen sisältö määräytyy perustuslain ja tavallisen lain muodostaman kokonaisuuden pohjalta. Koulutuksen ylläpitämisen luvanvaraisuutta perustuslain kannalta ei ole pidetty ongelmallisena. Vaikka toimilupa myönnetään vapaan harkintansa perusteella, vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Toimiluvan peruuttaminen on asianomaisen yhteisön oikeusasemaan puuttuvana viranomais toimena jyrkempi kuin haetun luvan epääminen. Toimiluvan pysyvyys ei nauti sellaisenaan suojaa lainsäätäjän toimia kohtaan. Lainsäätäjään mahdollisesti kohdistuvat rajoitukset voivat johtua perusoikeuksien suojasta. Toimiluvan haltijan olisi voitava kuitenkin luottaa lupaehtojen pysyvyyteen niiden sellaista muuttamista vastaan, joka ei perustu toimiluvan myöntämisen jälkeen sattuneeseen erityiseen syyhyn tai tapahtuneeseen yleisempään kehitykseen (PeVL 19/1998 vp). Toimiluvan voimassaolon päättymisellä on yhteisön oikeusasemaan samanlainen vaikutus kuin luvan peruuttamisella, joka voidaan tehdä myös koulutustarpeen olennaisten muutosten vuoksi. Toimiluvan haltija ei siten voi perustellusti odottaa toimiluvan pysyvyyttä.

Valiokunta on katsonut, että toimilupien voimassa olon päättymisen vaikuttaa myös niiden opiskelijoiden asemaan, jotka opiskelevat toimintansa lopettavissa kouluissa ja jotka eivät valmistu ennen lain voimaantuloa. Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 16 §:n 2 momentin kannalta, jonka perusteella julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Tämä vuoksi valiokunta on pitänyt tärkeänä, että tällaisten opiskelijoiden asema turvataan siirtymäsäännöksen mukaisella määräaikaisella toimiluvalla ja mahdollisuudella suorittaa opintonsa loppuun.

Esityksessä ehdotetaan, että voimassa olevat koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyisi. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntäisi koulutuksen järjestäjien hakemusten perusteella uudet koulutuksen järjestämisluvat. Järjestäjäverkon tarkoituksenmukainen arviointi on tarpeen toimintaympäristössä ja koulutustarpeessa tapahtuvien muutosten myötä, mitä voidaan pitää perustuslakivaliokunnan tarkoittamana olennaisena muutoksena. Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi myöntää määräaikaisen luvan, jos se

katsotaan tarpeelliseksi ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitäjärjestelyt ja muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen lupa olisi voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

Edellä olevan perusteella katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lukiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 3 ja 4 § ja 19 §:n 2 momenttia, sellaisena kuin 3 § on osaksi laissa 1044/2013 ja 19 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 1044/2013, seuraavasti:

3 §

Koulutuksen järjestämislupa

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Lupa sisältää oikeuden järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen ja tarjonnan sekä hakijan ennakoidun opiskelijamäärän ja alueen jo olemassa olevan lukio-koulutusverkoston kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset tässä laissa tarkoitetun koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjä päättää

tarkemmin oppilaitosverkosta luvassa määrättyissä kunnissa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

4 §

Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa edellä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja järjestämisluvan määräyksiä ja muita ehtoja, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista tai muut edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitetut koulutuksen järjestämisen edellytykset eivät täyty.

Koulutuksen järjestämislupa voidaan peruuttaa koulutuksen järjestäjän hakemukselta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi ilman hakemusta peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä edellä 3 §:n 3 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää

ministeriö noudattaen, mitä edellä 1—2 momentissa säädetään.

19 §

Opiskelijaksi hakeutuminen

—————
Hakumenettelystä tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvut myönnetään noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä muualla säädetään järjestämislupiin liittyvistä maksuista, järjestä-

mislupahakemus koulutukseen, jonka on tarkoitus alkaa tämän lain voimaan tullessa, käsitellään maksutta.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvut myönnetään noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kuitenkin myöntää määräaikaisen koulutuksen järjestämisluvan sellaiselle kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukainen koulutuksen järjestämislupa ja jolle ei tämän lain 3 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitäjät ja muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen koulutuksen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

2.

Laki**ammattillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 8 ja 9 §, ja
lisätään uusi 9 a § ja 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

8 §

Koulutuksen järjestämislupa

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan koulutuksen järjestämiseen.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen ja tarjonnan kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset 9 §:ssä tarkoitetun koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

Luvan myöntämisestä 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 ja 5 §:ssä.

9 §

Koulutustehtävä

Edellä 8 §:ssä tarkoitetussa järjestämisluvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisäl-

tää tarpeelliset määräykset, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamäärästä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämis muodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

9 a §

Koulutustehtävän muuttaminen ja järjestämisluvan peruuttaminen

Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa järjestämisluvassa määrättyä koulutustehtävää tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, jos valtakunnalliseen tai alueelliseen koulutustarpeeseen, koulutustarjontaan tai koulutuksen järjestämiseen tai järjestämisedellytyksiin liittyvät tai muut syyt sitä edellyttävät.

Ministeriö voi lisäksi ilman hakemusta peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei enää täytä edellä 8 §:ssä luvan myöntämiselle säädettyjä ammatillisia tai taloudellisia edellytyksiä tai koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen, mitä 8—9 a §:ssä säädetään.

Ennen ilman hakemusta tapahtuvan koulutustehtävän muuttamista ja järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatillisen perustutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivä ei ole suorittanut:

1) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta,

2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa,

3) korkeakoulututkintoa; tai

4) edellä 1—3 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ulkomaista tutkintoa.

Henkilö voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi, vaikka hän on suorittanut edellä tarkoitettun tutkinnon tai koulutuksen, jos koulutuksen suorittaminen ammatilliseen perustutkintoon johtavana koulutuksena on opiskelijaan liittyvästä erityisestä syystä perusteltua.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien koulutuksen järjestämisluvien voimassaolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvut myönnetään noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä muualla säädetään järjestämislupiin liittyvistä maksuista, järjestämisluvun hakijalta ei peritä maksua niistä tämän lain nojalla myönnettävistä järjestämisluvista, joiden voimassaolo alkaa tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvut myönnetään noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kuitenkin myöntää määräaikaisen koulutuksen järjestämisluvun sellaiselle kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukainen koulutuksen järjestämislupa ja jolle ei tämän lain 9 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitöjärjestelyt ja muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen koulutuksen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

3.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 9 § ja 22 ja 23 §, sellaisena kuin niistä 9 § on laissa 1013/2005 ,
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 14 ja 5 § sekä 18 §:n 3 momentti sellaisina kuin niistä ovat 1 § laissa xx/2014, 4 § osaksi laissa 952/2011, 5 § osaksi laissa 1013/2005 ja 952/2011 sekä 18 §:n 3 momentti laissa 1013/2005 sekä
lisätään uusi 5 a §, seuraavasti:

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta (ammattillinen aikuiskoulutus).

4 §

Koulutuksen järjestämislupa

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 ja 9 §:ssä.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutustoiminta vastaa alueelliseen tai valtakunnalliseen koulutustarpeeseen ja että luvan hakijalla on 5 §:ssä tarkoitetun aikuiskoulutustehtävänsä toteuttamiseksi riittävän laaja ammatillisen aikuiskoulutuksen osaaminen ja työelämäyhteistyö sekä ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus huomioon ottaen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

5 §

Aikuiskoulutustehtävä

Edellä 4 §:ssä tarkoitetussa luvassa määrätään aikuiskoulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, koulutusalosta, koulutuksen järjestämisuodoista, erityisestä koulutustehtävästä sekä muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Koulutuksen järjestämisestä valtion oppilaitoksessa päättää opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaen mitä 4 ja 5 §:ssä säädetään.

5 a §

Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista tai koulutuksen järjestämiseen taikka järjestämisedellytyksiin liittyvät muut syyt sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestämislupa voidaan peruuttaa koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 4 §:n 3 momentissa luvan myöntämislupaa muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen, mitä 1—2 momentissa säädetään.

18 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettulle koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää kehittämisavustusta valtion talousarvioon otettujen määrärahojen rajoissa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvat myönnetään noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää määräaikaisten järjestämislupien sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla on tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämislupa, ja jolle ei tämän lain 4 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloitaneiden aseman turvaamiseksi, toiminnan uudelleenjärjestämiseksi tai muusta erityisestä syystä. Määräaikainen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

Siitä poiketen mitä muualla säädetään koulutuksen järjestämislupiin liittyvistä maksuista, järjestämislupahakemus koulutukseen, jonka on tarkoitus alkaa tämän lain voimaan tullessa, käsitellään maksutta.

4.

Laki**vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 4 §, sellaisena kuin se on laeissa
 1765/2009 ja 1103/2010, seuraavasti:

4 §

Oppilaitoksen ylläpitäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Taloudellisia edellytyksiä arvioitaessa otetaan huomioon hakijan toiminta kokonaisuudessaan. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Luvan hakemisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Luvassa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämislupaansa päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää vapaan sivistystyön oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen.

Ylläpitämislupa voidaan peruuttaa ylläpitäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos ylläpitämisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää täyty taikka jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Ylläpitäjän on opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä toimitettava tässä momentissa tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeellinen selvitys.

Yksityisen oppilaitoksen hallinnosta on voimassa, mitä valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevat luvat oppilaitosten ylläpitämiseen säilyvät tämän lain mukaisina lupina.

Tämän lain säännöksiä sovelletaan vuoden 2017 alusta voimaan tuleviin ylläpitämislupaa koskeviin päätöksiin.

Helsingissä päivänä kuuta 20

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*

1.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 3 ja 4 § ja 19 § 2 momenttia, sellaisena kuin 3 § on osaksi
 laissa 1044/2013 ja 19 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 1044/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestämislupa

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Lupa sisältää oikeuden järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta.

Lukiokoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten. Lupa sisältää oikeuden järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen ja tarjonnan sekä hakijan ennakoidun opiskelijamäärän ja alueen jo olemassa olevan lukio- ja koulutusverkoston kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset tässä laissa tarkoitetun koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämisuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lukiokoulutusta järjes-

tään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin oppilaitosverkosta luvassa määrättyissä kunnissa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

4 §

Koulutuksen järjestämislupa

Edellä 3 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksesta koulutuksen järjestämislupaan päättää asianomainen ministeriö.

Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämislle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

19 §

Opiskelijaksi hakeutuminen

Hakumenettelystä tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen säädetään erikseen.

4 §

Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja järjestämisluvan määräyksiä ja muita ehtoja, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista tai muut edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitetut koulutuksen järjestämisen edellytykset eivät täyty.

Koulutuksen järjestämislupa voidaan peruuttaa koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi ilman hakemusta peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä edellä 3 §:n 3 momentissa luvan myöntämislle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen, mitä edellä 1—2 momentissa säädetään.

19 §

Opiskelijaksi hakeutuminen

Hakumenettelystä tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-

kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvat myönnetään noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä muualla säädetään järjestämislupiin liittyvistä maksuista, järjestämislupahakemus koulutukseen, jonka on tarkoitus alkaa tämän lain voimaan tullessa, käsitellään maksutta.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvat myönnetään noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kuitenkin myöntää määräaikaisen koulutuksen järjestämisluvan sellaiselle kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukainen koulutuksen järjestämislupa ja jolle ei tämän lain 4 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitojärjestelyt ja muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen koulutuksen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

2.

Laki**ammattillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 8 § ja 9 §, ja
lisätään uusi 9 a § ja 27 §:n 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Koulutuksen järjestäjät**Koulutuksen järjestämislupa*

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan koulutuksen järjestämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan koulutuksen järjestämiseen. *Koulutusta voidaan sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.*

Koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakemuksessa tarkoitettu koulutus on valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen ja tarjonnan kannalta tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset 9 §:ssä tarkoitetun koulutustehtävän asianmukaiseen järjestämiseen ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tulokellisuus. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksena.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään koulutuksen järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

Luvan myöntämisestä 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 4 ja 5 §:ssä.

9 §

9 §

*Koulutuksen järjestämislupa**Koulutustehtävä*

Edellä 8 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tar-

Edellä 8 §:ssä tarkoitetussa järjestämisluvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisäl-

peellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutustehtävän muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevia määräyksiä sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista.

Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei enää täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 1—3 momentissa säädetään.

tää tarpeelliset määräykset, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, kunnista joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämismuodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

(kumotaan)

(kumotaan)

(kumotaan)

9 a §

Koulutustehtävän muuttaminen ja järjestämisluvan peruuttaminen

Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa järjestämisluvassa määrättyä koulutustehtävää tai peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, jos valtakunnalliseen tai alueelliseen koulutustarpeeseen, koulutustarjontaan tai koulutuksen järjestämiseen tai järjestämisedellytyksiin liittyvät tai muut syyt sitä edellyttävät.

Ministeriö voi lisäksi ilman hakemusta peruuttaa koulutuksen järjestämisluvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei enää täytä edellä 8 §:ssä luvan myöntämiselle säädettyjä ammatillisia tai taloudellisia edellytyksiä tai koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla

annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 8—9 a §:ssä säädetään.

Ennen ilman hakemusta tapahtuvan koulutustehtävän muuttamista ja järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

27 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatillisen perustutkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, että opiskelijaksi pyrkivä ei ole suorittanut:

1) tässä laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa tai koulutusta,

2) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa taikka niitä vastaavaa aikaisempaa tutkintoa,

3) korkeakoulututkintoa; tai

4) edellä 1—3 kohdassa tarkoitettua koulutusta vastaavaa ulkomaista tutkintoa.

Henkilö voidaan kuitenkin ottaa opiskelijaksi, vaikka hän on suorittanut edellä tarkoitettua tutkinnon tai koulutuksen, jos koulutuksen suorittaminen ammatilliseen perustutkintoon johtavana koulutuksena on opiskelijan liittyvästä erityisestä syystä perusteltua.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevien koulutuksen järjestämislupien voimassaolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvat myönnetään noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä muualla säädetään järjestämislupiin liittyvistä maksuista, järjestämisluvan hakijalta ei peritä maksua niistä tämän lain nojalla myönnettävistä järjestämisluvista, joiden voimassaolo alkaa tämän

lain tullessa voimaan.

Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulutuksen järjestämisluvat myönnetään noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kuitenkin myöntää määräaikaisen koulutuksen järjestämisluvan sellaiselle kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukainen koulutuksen järjestämislupa ja jolle ei tämän lain 9 §:n mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden aseman turvaamiseksi taikka jos koulutuksen ylläpitojärjestelyt ja muut erityiset syyt sitä edellyttävät. Määräaikainen koulutuksen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31 päivään joulukuuta 2017.

3.

Laki**ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 9 § ja 22 ja 23 §, sellaisena kuin niistä 9 § on laissa 1013/2005 ,
muutetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §, 4 ja 5 § sekä 18 §:n 3 momentti sellaisina kuin niistä ovat 1 § laissa xx/2014, 4 § osaksi laissa 952/2011, 5 § osaksi laissa 1013/2005 ja 952/2011 sekä 18 §:n 3 momentti laissa 1013/2005 sekä
lisätään uusi 5 a §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Soveltaisala**Soveltaisala*

Tässä laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta (ammattillinen aikuiskoulutus).

Tässä laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta (ammattillinen aikuiskoulutus).

Tätä lakia sovelletaan lisäksi ammatillisen aikuiskoulutuksen yhteydessä toteutettavaan työelämän kehittämis- ja palvelutoimintaan. Sillä tarkoitetaan yrityksille ja julkisyhteisöille, erityisesti pienyrityksille, tarjottavia osaamisen kehittämispalveluja.

(kumotaan)

4 §

4 §

*Koulutuksen järjestäjät**Koulutuksen järjestämislupa*

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle taikka valtion liikelaitokselle luvan oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 17 §:n mukaisena oppisopimuskoulutuksena järjestettävien ammatillisten perustutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suori-

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestetään ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, valtakunnallisissa ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä oppisopimuskoulutuksena. Koulutusta voidaan järjestää myös pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta järjestävässä ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa.

5 §

Koulutuksen järjestämislupa

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, koulutusaloista, näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijatyövuosien sekä oppisopimusten määrästä ja erityisestä koulutustehtävästä sekä työelämän kehittämis- ja palvelutehtävästä ja muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Ministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa opiskelijatyövuosien tai oppisopimusten määrän osalta, jos koulutuksen

tettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan oppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestämiseen säädetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 8 ja 9 §:ssä.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutustoiminta vastaa alueelliseen tai valtakunnalliseen koulutustarpeeseen ja että luvan hakijalla on 5 §:ssä tarkoitetun aikuiskoulutustehtävänsä toteuttamiseksi riittävän laaja ammatillisen aikuiskoulutuksen osaaminen ja työelämäyhteistyö sekä ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus huomioon ottaen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään järjestämisluvan hakemisesta ja hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja selvityksistä.

5 §

Aikuiskoulutustehtävä

Edellä 4 §:ssä tarkoitetussa luvassa määrätään aikuiskoulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset opetuskielestä, koulutusaloista, koulutuksen järjestämismuodoista, erityisestä koulutustehtävästä sekä muista koulutuksen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Koulutuksen järjestämisestä valtion oppilaitoksessa päättää opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaen mitä 4 ja 5 §:ssä säädetään.

(kumotaan)

järjestäjä on järjestänyt koulutusta olennaisesti järjestämisluvan mukaista määrää vähemmän. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos lisäkoulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiseksi muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 1—3 momentissa säädetään.

Vuosina 2013 ja 2014 opetus- ja kulttuuriministeriö voi ilman hakemusta muuttaa järjestämislupaa oppisopimusten määrän osalta silloin kun koulutuksen monipuolisen alueellisen tarjonnan turvaaminen valtion talousarvion rajoissa sitä edellyttää.

(kumotaan)

(kumotaan)

5 a §

Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Järjestämisluvan muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutustehtävää sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista.

Koulutuksen järjestämislupa voidaan peruuttaa koulutuksen järjestäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi peruuttaa koulutuksen järjestäjää kuultuaan koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos luvassa tarkoitettua koulutusta ei enää järjestetä tai koulutus ei täytä 4 §:n 3 momentissa luvan myöntämiseksi muutoin säädettyjä edellytyksiä taikka jos koulutus järjestetään muutoin vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Ennen luvan peruuttamista opetus- ja kulttuuriministeriön on varattava tarvittaessa järjestäjälle tilaisuus puutteen poistamiseen.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen, mitä 1—2 momentissa

säädetään.

9 §

(Kumotaan)

Ammatillinen lisäkoulutus

Muun kuin 8 §:ssä tarkoitetun ammatillisen lisäkoulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä.

18 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannusten ja ilman valmistavaa koulutusta suoritettavien näyttötutkintojen kustannusten rahoituksesta on voimassa, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998) säädetään.

2 momentti on kumottu L:lla 22.12.2005/1073.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää hanke- ja kehittämisavustusta järjestämisluvassa mainitun työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän hoitamiseen sekä muuta kehittämisavustusta valtion talousarvioon otettujen määrärahojen rajoissa.

22 §

Koulutuksen järjestämisluvaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Koulutuksen järjestäjällä, joka on tämän lain voimaan tullessa ylläpitänyt ammatillista oppilaitosta, kansalaisopistoa tai opintokeskusta, on edelleen oikeus järjestää ammatillista lisäkoulutusta.

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnettyt ylläpitämisluvut muuttuvat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämisluviksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain

18 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitetulle koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää kehittämisavustusta valtion talousarvioon otettujen määrärahojen rajoissa.

(kumotaan)

(kumotaan)

(kumotaan)

mukaisiksi.

23 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen la-
kien nojalla toimivien oppilaitosten viran- ja
toimenhaltijat, työntekijät ja tuntiopettajat se-
kä henkilöt, jotka toimivat oppisopimuskou-
lutuksen hallintotehtävissä, jatkavat tämän
lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävis-
sään.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2017.*

*Tämän lain voimaan tullessa voimassa ole-
vien koulutuksen järjestämislupien voimas-
saolo päättyy tämän lain tullessa voimaan.*

*Vuoden 2017 alusta voimaan tulevat koulu-
tuksen järjestämishuvat myönnetään noudat-
taen mitä tässä laissa säädetään.*

*Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää
määräaikaisen järjestämisluvan sellaiselle
koulutuksen järjestäjälle, jolla on tämän lain
voimaan tullessa koulutuksen järjestämislupa,
ja jolle ei tämän lain 4 §:n mukaan
myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen
lupa voidaan myöntää, jos se on tarpeen en-
nen tämän lain voimaantuloa opintonsa
aloittaneiden aseman turvaamiseksi, toimin-
nan uudelleenjärjestämiseksi tai muusta eri-
tyisestä syystä. Määräaikainen järjestämis-
lupa voi olla voimassa enintään 31 päivään
joulukuuta 2017.*

*Siitä poiketen mitä muualla säädetään kou-
lutuksen järjestämislupiin liittyvistä maksuis-
ta, toimiluvan hakijalta ei peritä maksua niis-
tä tämän lain nojalla myönnettävistä järjes-
tämisluvista, joiden voimassaolo alkaa tä-
män lain tullessa voimaan.*

4.

Laki**vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 4 §, sellaisena kuin se on laeissa
 1765/2009 ja 1103/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

*Oppilaitoksen ylläpitäminen**Oppilaitoksen ylläpitäminen*

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämislupaan päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää vapaan sivistystyön oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. *Taloudellisia edellytyksiä arvioidessa otetaan huomioon hakijan toiminta kokonaisuudessaan.* Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. *Luvan hakemisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.*

Luvassa määrätään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen koulutustehtävä, opetuskieli sekä tarvittaessa erityinen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämislupaan päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää vapaan sivistystyön oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen.

Ylläpitämislupa voidaan peruuttaa ylläpitäjän hakemuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi *lisäksi* ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvan, *jos ylläpitämisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää täyty taikka* jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään *muuten* vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Yksityisen oppilaitoksen hallinnosta on voimassa, mitä valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Ylläpitäjän on opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä toimitettava tässä momentissa tarkoitettujen seikkojen selvittämiseksi tarpeellinen selvitys.

Yksityisen oppilaitoksen hallinnosta on voimassa, mitä valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (634/1998) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2017.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevat luvat oppilaitosten ylläpitämiseen säilyvät tämän lain mukaisina lupina.

Tämän lain säännöksiä sovelletaan vuoden 2017 alusta voimaan tuleviin ylläpitämishupaa koskeviin päätöksiin.